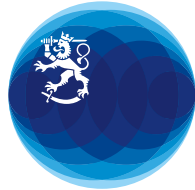

21.03.2022

Suomen julkisen kansainvälisen ilmastorahoituksen toimeenpanon suunnitelma

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Ulkoministeriön julkaisuja 2022:2

Suomen julkisen kansainvälisen ilmastorahoituksen toimeenpanon suunnitelma

Ulkoministeriö Helsinki 2022

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Ulkoministeriö

CC BY-NC 4.0

ISBN pdf: 978-952-281-361-9

ISSN pdf: 2737-0844

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Suomen julkisen kansainvälisen ilmastorahoituksen toimeenpanon suunnitelma

Ulkoministeriön julkaisuja 2022:2

Julkaisija Ulkoministeriö

Yhteisötekijä/t Ulkoministeriö

Kieli suomi

Sivumäärä

45

Tiivistelmä

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi lisää kehittyville maille kanavoitavaa ilmastorahoitusta. Kansainvälinen ilmastorahoitus lähes kaksinkertaistuu tällä hallituskaudella. Suunnittelulukujen valossa kasvu on 93 % edelliseen hallituskauteen verrattuna. Vuosi 2023 tulee olemaan ilmastorahoituksen huippuvuosi; rahoitus nousee jopa 249 miljoonaan euroon. Tämän jälkeen rahoituksen suunnitellaan jatkuvan n. 200 miljoonan euron vuositasolla vuoteen 2026 saakka.

Ilmastorahoitusta kanavoidaan sekä lahjamuotoisena että investointi- ja lainamuotoisena tukena. Hallitusohjelman tavoitteen mukaisesti lahjamuotoisen tuen ennakoidaan jakautuvan tasapuolisesti hillinnän ja sopeutumisen tuen kesken vuodesta 2022 alkaen. Päästövähennysten lisäksi rahoituksella saavutetaan muita tuloksia; sidotaan hiiltä, ehkäistään katastrofeista aiheutuvia kuolemia sekä autetaan heikoimmassa asemassa olevia yhteisöjä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, ja saadaan liikkeelle yksityistä rahoitusta.

Team Finland -toimijat avaavat suomalaisille toimijoille väyliä uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin, joita kasvavat ilmastorahoitusvirrat luovat. Tukitoimintoja kehitetään, jotta ne kohtaisivat paremmin suomalaisten toimijoiden osaamisen, tuotteet ja kiinnostuksen kehittyviä markkinoita kohtaan. Samalla tarkastellaan nykyisen, osin sirpaloituneen rahoitusinstrumenttivalikoiman uudistamista.

Asiasanat

finanssisijoitukset, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, ilmastonmuutoksen hillintä, ilmastonmuutokset, ilmastopoliittika, ilmastorahastot, ilmastorahoitus, kehityspoliittika, kehitysyhteistyö, rahoitus

ISBN PDF 978-952-281-361-9

ISSN PDF

2737-0844

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-361-9>

Planen för hur Finland ska genomföra sin offentliga internationella klimatfinansiering

Utrikesministeriets publikationer 2022:2

Utgivare Utrikesministeriet

Utarbetad av Utrikesministeriet
Språk finska

Sidantal 45

Referat

I enlighet med regeringsprogrammet ökar Finland den klimatfinansiering som kanaliseras till utvecklingsländer. Den internationella klimatfinansieringen kommer att nästan fördubblas under denna regeringsperiod. Enligt talen i planeringen är ökningen 93 procent jämfört med föregående regeringsperiod. År 2023 kommer att vara ett toppår för klimatfinansieringen; finansieringen kommer att uppgå till 249 miljoner euro. Därefter är det planerat att finansieringen ska fortsätta på cirka 200 miljoner euro per år fram till 2026.

Klimatfinansieringen kanaliseras både som donationer och som stöd i form av investeringar och lån. I enlighet med målet i regeringsprogrammet beräknas stödet i form av donationer fördelas jämnt mellan stödet för bekämpning och anpassning från och med 2022. Utöver utsläppsminskningar uppnås andra resultat genom finansieringen; kol binds, dödsfall till följd av katastrofer förebyggs och de mest utsatta samhällena bistås i anpassningen till klimatförändringen och privat finansiering mobiliseras.

Team Finland-aktörerna öppnar kanaler för finländska aktörer till nya affärsmöjligheter som uppstår i och med de växande flödena av klimatfinansiering. Stödfunktionerna utvecklas för att de bättre ska möta de finländska aktörernas kompetens, produkter och intresse för tillväxtmarknader. Samtidigt undersöks en reform av det nuvarande, delvis splittrade utbudet av finansieringsinstrument.

Nyckelord klimatfinansiering, finansinvesteringar, klimatfonder, bekämpning av klimatförändringen, anpassning till klimatförändringen, utvecklingssamarbete, utvecklingspolitik, klimatpolitik, klimatförändringar, finansiering

ISBN PDF 978-952-281-361-9

ISSN PDF 2737-0844

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-361-9>

Plan for the Implementation of Finland's Public International Climate Finance

Publications of the Ministry for Foreign Affairs 2022:2**Publisher** Ministry for Foreign Affairs of Finland**Group author** Ministry for Foreign Affairs of Finland**Language** Finnish**Pages**

45

Abstract

In accordance with the Government Programme, Finland will increase climate finance channelled to developing countries. Finland's international climate finance will increase nearly twofold during this government term. In light of the planned figures, the growth will be 93% compared to the previous government term. Climate finance will peak in 2023; the funding is expected to rise to as much as EUR 249 million. After this, the funding is planned to continue at an annual level of approximately EUR 200 million until 2026.

Climate finance will be channelled both in the form of grants and in the form of investments and loans. It is estimated that, as set out in the Government Programme, from 2022 onwards grant-based climate finance flows will be equally split between adaptation and mitigation. Climate finance will lead not only to emission reductions but also to continued carbon sequestration. Its other effects include prevention of disaster-related deaths, assistance of the most vulnerable communities in climate change adaptation, and mobilisation of private funding.

Team Finland actors assist Finnish businesses in grasping new business opportunities created by growing climate finance flows. The support functions are being developed to respond to the needs arising from the expertise, products and interests of Finnish operators in the emerging markets. At the same time, the reform of the current, partly fragmented range of funding instruments will be examined.

Keywords

climate finance, development policy investments, climate funds, mitigation of climate change, adaptation to climate change, development cooperation, development policy, climate policy, climate change, funding

ISBN PDF 978-952-281-361-9**ISSN PDF**

2737-0844

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-281-361-9>

Sisältö

	Tiivistelmä	7
1	Johdanto	9
2	Ilmasto-rahituksen taso, kohdentaminen ja tulokset tähän mennessä	13
3	Ilmasto-rahituksen taso ja kohdentaminen vuosina 2022–2026	20
4	Ilmasto-rahituksen kohdentamisessa käytettävät kanavat	24
5	Suomalaisten toimijoiden osallistumisen vahvistaminen	32
6	Ilmasto-rahituksen tuloksellisuuden suunnittelu, seuranta, raportointi ja viestintä	35
7	Suomen julkista ilmasto-rahitusta ohjaavat sopimukset, linjaukset ja tuloksellisuus- ja laatuperiaatteet	40
8	Johtopäätökset ja jatkoaskeleet	42
	Viitteet	44

Tiivistelmä

Suomen hallitus linjasi syyskuun 2021 budjettiriihessään, että ulkoministeriö laatii pitkjänteisen suunnitelman Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen tasosta ja kohdennuksista.

Ilmastorahoitus kehittyville maille on YK:n ilmastosopimusten velvoite ja osa globaalia vastuunkantoamme. Suuntaamalla rahoitusta kehittyvien maiden ilmastotoimiin edistämme vakautta ja hyvinvointia kaikkialla maailmassa, myös Suomessa. Kasvava ilmastorahoitus tarjoaa myös merkittäviä mahdollisuuksia suomalaisille toimijoille.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi lisää ilmastorahoitusta osana kehitysrahoitusta hallituskauden aikana. Kansainvälinen ilmastorahoitus kasvaa hallituskaudella suunnittelulukujen valossa 93% edelliseen hallituskauteen verrattuna eli miltei kaksinkertaistuu. Vuosi 2023 tulee olemaan ilmastorahoituksen huippuvuosi; rahoitus nousee jopa 249 miljoonaan euroon. Huippuvuoden jälkeen kansainvälisen ilmastorahoituksen suunnitellaan jatkuvan n. 200 miljoonan euron vuositasolla vuoteen 2026 saakka.

Suomen kansainvälistä ilmastorahoitusta kanavoidaan sekä lahjamuotoisena että investointi- ja lainamuotoisena tukena. Lahjamuotoisen tuen avulla rahoitetaan niin ilmastonmuutoksen hillintää kuin siihen sopeutumista. Hallitusohjelman tavoitteen mukaisesti sen ennakoitaan jakautuvan tasapuolisesti näiden kahden tavoitteen kesken vuodesta 2022 alkaen. Investointi- ja lainamuotoinen rahoitus kohdistuu erityisesti ilmastonmuutoksen hillintään, mutta myös sopeutumispuolelta pyritään jatkuvasti löytämään sopivia investointikohteita. Koska investointi- ja lainamuotoinen rahoitus on merkittävä osa Suomen kansainvälistä ilmastorahoitusta, kokonaisuudessaan Suomen rahoituksella tuetaan enemmän ilmastonmuutoksen hillintää.

Ilmastorahoitusta kohdennetaan nyt ja tulevaisuudessa laajaa keinovalikoimaa hyväksi käyttäen. Suorien päästövähennysten eli ilmakehään päästämättä jääneiden kasvihuonekaasujen lisäksi tavoitellaan ja saavutetaan monia muita tuloksia; sidotaan hiiltä, ehkäistään katastrofeista aiheutuvia kuolemia sekä autetaan maanviljelijöitä, heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä ja yhteisöjä sopeutumaan ilmastonmuutoksen mukanaan tuomiin muutoksiin, ja saadaan liikkeelle yksityistä rahoitusta.

Kuva 1. Ihmisiä kaivolla Nepalissa. Kuvaaja: Hanna Päivärinta

Suomalaisilla toimijoilla on tarjottavanaan paljon ratkaisuja maailmanlaajuiseen ilmastotyöhön. Business Finland, ulkoministeriö ja muut Team Finland -toimijat tekevät työtä avatakseen suomalaisille toimijoille pääsyä mukaan uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin, joita kasvavat ilmastorahoitusvirrat luovat. Tukitoimintoja kehitetään jatkuvasti, jotta ne kohtaisivat paremmin suomalaisten toimijoiden osaamisen, tuotteet ja kiinnostuksen kehittyviä markkinoita kohtaan. Samalla tullaan tarkastelemaan nykyisen, osin sirpaloituneen rahoitusinstrumenttivalikoiman uudistamista, jotta se tukisi paremmin suomalaisten toimijoiden mukaan lähtöä kehitysmaissa toteutettavaan ilmastotyöhön.

Ilmastorahoituksen toimintasuunnitelman toteutuksesta raportoidaan eduskunnalle vuosittain ilmastovuosikertomuksen yhteydessä.

1 Johdanto

Suomen kansainväliseen ilmastorahoitukseen kohdistuu kotimaassa paljon kiinnostusta ja kysymyksiä. Suomen hallitus linjasi syyskuun 2021 budjettiriihessään, että ulkoministeriö laatii pitkäjänteisen suunnitelman Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen tasosta ja kohdennuksista. Myös Valtiontalouden tarkastusvirasto VTV suositteli tarkastuksessaan kesällä 2021 ilmastorahoitussuunnitelman laatimista. Kehityspoliittinen toimikunta julkaisi tammikuussa 2022 oman analyysinsä Suomen kansainvälisestä ilmastorahoituksesta.

Tämä suunnitelma esittelee Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen suunnitellun tason ja kohdentamisen tulevina vuosina sekä avaa sitä, millaista vaikuttavuutta rahoituksella tavoitellaan ja minkä tyyppisiä tuloksia rahoituksella saadaan aikaan. Lisäksi suunnitelmassa esitellään nyt ja tulevaisuudessa käytössä olevia keinoja ja tapoja, joiden avulla rahoitusta kohdennetaan. Samoin avataan sitä, miten saadaan mukaan kasvava määrä yksityistä rahoitusta Suomen julkisen ilmastorahoituksen rinnalle ja miten myönnettävää rahoitusta seurataan, siitä raportoidaan ja viestitään. Suunnitelmassa kerrotaan myös, mitkä sopimukset, linjaukset ja periaatteet ohjaavat Suomen kansainvälistä ilmastorahoitusta.

Ilmastonmuutoksen hillintä tarkoittaa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä ja hiilinieluista huolehtimista erilaisin toimenpitein. Esimerkki hillintää tukevasta toimesta on fossiilisen energiantuotannon korvaaminen uusiutuvalla energialla.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen tarkoittaa ihmisen ja luonnonjärjestelmien kykyä toimia vallitsevassa ilmastossa ja kykyä varautua ilmastossa tapahtuviin muutoksiin. Esimerkki sopeutumistoimesta on muuttuviin sääolosuhteisiin sopivien viljelymenetelmien ja -lajikkeiden käyttöönotto.

Ilmastonmuutos etenee yhä nopeammin ja kasvattaa riskejä vakaudelle ja turvallisuudelle kaikkialla maailmassa. Suomi on sitoutunut tekemään oman osansa maailman keskilämpötilan nousun rajoittamiseksi 1,5 asteeseen. Suomi pyrkii hiilineutraaliksi vuoteen 2035 mennessä ja haluaa olla maailman ensimmäinen fossiilivapaa hyvinvointiyhteiskunta.

Kotimaisten ilmastotoimien lisäksi Suomi kantaa globaalien vastuunsa. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi lisää ilmatorahoitusta osana kehitysrahoitusta. YK:n ilmastopöimusten osapuolena Suomi on sitoutunut tukemaan kehittyvien maiden ilmastotoimia ilmastomuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa sekä ohjaamaan rahoitusvirtoja vähäpäästöiseen ja ilmastokestävään toimintaan. Ilmastomuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen maailmanlaajuisesti edistävät myös Suomen turvallisuutta ja suomalaisten hyvinvointia. Ilmastotoimilla edistetään monen kestävän kehityksen tavoitteen saavuttamista. Samalla huomioidaan, että kasvava ilmatorahoitus on myös merkittävä mahdollisuus suomalaisille yrityksille ja muille toimijoille.

Suomen kehityspöitiikan keskeiset periaatteet

Suomen kehityspöitiikan ja -yhteistyön keskeisenä tavoitteena on köyhyyden ja eriarvoisuuden poistaminen ja kestävän kehityksen edistäminen kehittyvissä maissa. Suomen kehitysyhteistyö on ihmisoikeusperustaista. Suomi edistää läpileikkaavina tavoitteina **sukupuolten tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta** kiinnittäen erityisesti huomiota vammaisten ihmisten asemaan ja oikeuksiin, **ilmastokestävää ja vähäpäästöistä kehitystä** sekä **ympäristön suojelua** painottaen luonnon monimuotoisuuden turvaamista.

Suomen julkisella kansainvälisellä ilmatorahoituksella tarkoitetaan tässä sitä rahoitusta, joka kanavoidaan kehittyvien maiden ilmastotoimiin kehitysyhteistyövaroista.¹ Ilmatorahoitus on osa Suomen kehityspöitiikkaa ja ilmastopöitiikkaa ja sitä kautta ulko- ja turvallisuuspöitiikkaa. Se on osa Suomen laajaa ilmastopöitiikkaa vaikuttamista, jota tehdään niin kansallisesti kuin EU:ssa ja maailmanlaajuisesti. Ilmatorahoituksen suunnittelussa huomioidaan eri pöitiikkalohkojen tavoitteet ja niiden vaikutukset toisiinsa. Uusia rahoituskohteita tarkastellaan myös muiden kuin ilmastomuutokseen liittyvien kehityspöitiikan tavoitteiden valossa niin, että Suomen suhteellisen rajallisilla resursseilla saadaan aikaan mahdollisimman paljon tuloksia.

¹ Tässä suunnitelmassa käytetään rinnakkain termejä 'ilmatorahoitus' ja 'kansainvälinen ilmatorahoitus'. Molemmilla tarkoitetaan Suomen julkista kansainvälistä ilmatorahoitusta, joka kohdistuu kehittyviin maihin. Ilmatorahoitukseksi tilastoituva rahoitus ei kuitenkaan kata määritelmänä kaikkea sitä rahoitusta, jota Suomi kohdistaa ilmastotoimiin kehitysmaissa. Tätä tematiikkaa on avattu erillisessä laatikossa sivulla 12.

Kuluvan hallituskauden aikana Suomen kansainvälinen ilmatorahoitus on lähes kaksinkertaistumassa edelliseen hallituskauteen verrattuna. Ilmatorahoitus on siirtynyt vakaalle kasvu-uralle. Tämän rahoituksen kasvun myötä Suomen positiivinen ilmastokädenjälki maailmanlaajuisesti kasvaa merkittävästi. Ilmatorahoituksen tuloksista raportoidaan laajasti kehityspolitiikan tulos- ja vaikuttavuusraportissa joka neljäs vuosi eli vaalikausittain. Seuraava tulos- ja vaikuttavuusraportti julkaistaan vuoden 2022 loppupuolella. Tuloksellisuuden seuranta käsitellään tarkemmin luvussa 6.

Vihreä rahoitus

Vihreä rahoitus on laaja käsite, jolla voidaan viitata investointeihin kestävän kehityksen hankkeisiin ja aloitteisiin, ympäristöpolitiikkaan ja tuotteisiin ja palveluihin, jotka kannustavat kehittämään kestävämpää taloutta. Vihreä rahoitus sisältää ilmatorahoituksen, mutta ei rajoitu siihen. Vihreälle rahoitukselle ei ole yksiselitteistä kansainvälistä määritelmää. EU:n kestävän rahoituksen luokittelujärjestelmä (EU-taksonomia) on yksi työkalu, jolla rahoitusta ohjataan vihreän siirtymän polulle.

Suomen tärkein viiteryhmä ilmastopolitiikassa on Euroopan unioni. EU:n johtorooli kansainvälisessä ilmastopolitiikassa perustuu sen kunnianhimoisen ilmastopolitiikan esimerkkiin. EU oli ensimmäinen suuri talous, joka sitoutui saavuttamaan hiilineutraaliuden vuonna 2050. Lisäksi EU on korottanut Pariisin sopimukselle antamaansa päästövähennyslupusta 40 %:sta vähintään 55 %:iin vuoteen 2030 mennessä. EU:n tavoitteet muutetaan sitovaksi lainsäädännöksi. Vihreä ja digitaalinen siirtymä näyttävät tietä muulle maailmalle. EU on myös maailman suurin ilmatorahoittaja; kolmasosa sen ulkosuhderahoituksesta suuntautuu kehittyvien maiden ilmastotoimien tukemiseen.

Ilmastonmuutos, ympäristön tilan heikkeneminen ja luonnon monimuotoisuuden kato rapauttavat taloudellisen toiminnan perustaa ja heikentävät erityisesti köyhimpien ja haavoittuvimpien maiden ruoka- ja ravitsemusturvaa sekä veden ja energian saantia. Ne myös lisäävät pakolaisuutta, muuttoliikettä, köyhyyttä ja epätasa-arvoa sekä konflikteja ja eläinvalitteisten pandemioiden riskiä. Ilmatorahoituksella tuetaan kehittyviä maita, jotta ne voivat olla keskeinen osa kansainvälistä ratkaisua toteuttamalla kestävä kehitys ja valitsemalla ilmastokestäviä, luonnon monimuotoisuutta ylläpitäviä ja vähäpäästöisiä ratkaisuja kehityshaasteisiinsa vastatessaan.

Ulkoministeriö tai Suomen valtio ei pysty täyttämään globaaleja tavoitteitaan ilman sitä tärkeää suomalaisten toimijoiden joukkoa, joka tuo tähän työhön mukaan oman osaamisensa, ideansa, verkostonsa ja ratkaisunsa – sekä saa liikkeelle lisää ilmastorahoitusta muista lähteistä. Ilmastotyöhön tarvitaan mukaan kaikkien panos: kattava joukko erilaisia toimijoita ja eri tason ratkaisuja aina ruohonjuuritason kyläyhteisöjen tukemisesta kaupallisiin, nopeasti skaalautuviin ilmastoratkaisuihin ja hallitusten väliseen yhteistyöhön. Yhdessä kykenemme nostamaan Suomen huomattavasti kokoaan suuremmaksi ilmasto-toimijaksi maailmalla.

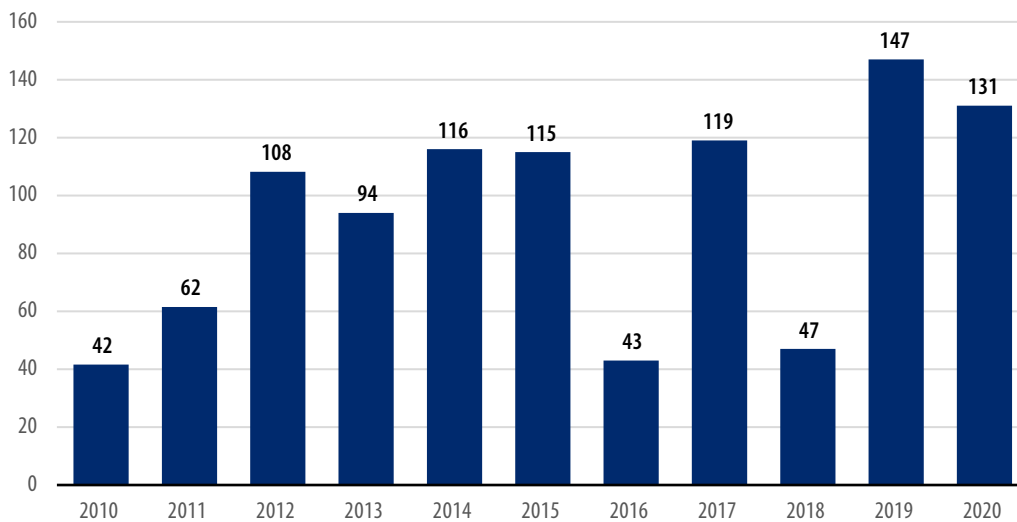
Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus vs. ilmaston kohdistuva rahoitus

Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus siten kuin se OECD:n kehitysapukomitean määritelmän mukaisesti tässä suunnitelmassa esitetään ei kata kaikkea Suomen kehittyvien maiden ilmastotoimiin kohdistamaa rahoitusta. Ulkoministeriön hallinnonalalla edistettiin esimerkiksi vuonna 2021 hiilineutraaliustavoitetta globaalisti yhteensä arviolta noin 369 miljoonalla eurolla, josta kansainväliseksi ilmastorahoitukseksi tilastoituu arvioiden mukaan vain noin puolet eli 183 miljoonaa euroa (lopulliset vuoden 2021 tilastot valmistuvat syksyllä 2022). Ero lukujen välillä johtuu siitä, että Suomi raportoi ilmastorahoituksena lahjaperustaisen ilmastorahoituksen ja OECD:n kehitysapukomitea DAC:n suositusten mukaisen osuuden markkinainstrumenteista. Ilmastotoimille kohdistuva rahoitusosuus raportoidaan nk. Rio-markkereiden pohjalta (ks. s. 38). OECD DAC kehittää kehitysavun raportointia ja käytössä on nykyään myös käsite ”Muu virallinen rahoitus” (Other official flows, OOF), johon kuuluva rahoitus ei suoraan täytä virallisen kehitysavun (Official Development Assistance, ODA) kriteerejä, mutta joka tuottaa myönteisiä kehitys- ja ilmastovaikutuksia kehittyvissä maissa. Täten osa Suomen investointi- ja lainamuotoisesta määrärahasta sekä Finnfundin investoinneista ei näy Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen tilastossa, vaikka se kohdistuisi yhtä lailla ilmastotoimiin, kuten esimerkiksi uusiutuvan energian investointeihin. Esimerkiksi vuonna 2022 puhtaasti ilmastotarkoituksiin kohdistuvia laina- ja investointimuotoisia finanssisijoituksia on suunniteltu tehtäväksi 179 miljoonan euron edestä, mutta ainoastaan arviolta n. 80–90 miljoonaa euroa näistä tilastoidaan Suomen kansainväliseksi ilmastorahoitukseksi.

2 Ilmastorahoituksen taso, kohdentaminen ja tulokset tähän mennessä

Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen taso on nousujohteista. Vuonna 2019 Suomi kanavoi kehitysmaiden ilmastotoimiin ennätyselliset 147 miljoonaa euroa. Vuonna 2020 rahoitusta annettiin 131 miljoonaa euroa. Vuosien 2016 ja 2018 notkahdukset selittyvät edellisellä hallituskaudella tehdyillä kehitysyhteistyövarojen leikkauksilla ja suurten maksuerien ajoittumisella muille vuosille.

Kuva 2. Suomen julkinen kansainvälinen ilmastorahoitus vuosina 2010–2020 (miljoonaa euroa).

Suomen kansainvälistä ilmatorahoitusta kohdistetaan monenlaisten kanavien ja instrumenttien kautta. Vuodesta 2016 lähtien ilmatorahoitus voidaan karkeasti jakaa laina- ja investointimuotoiseen tukeen (niin kutsutut kehityspoliittiset finanssisijoitukset) ja lahjamuotoiseen yhteistyöhön (niin kutsuttu varsinainen kehitysyhteistyö). Tämä jako selittyy sillä, että edellinen hallitus otti vuonna 2016 käyttöön finanssisijoitusmäärärahan. Lahjamuotoista yhteistyötä vuoden 2020 ilmatorahoituksesta oli 65 % ja loput 35 % ilmatorahoituksesta kanavoitui finanssisijoitusten ja Suomen valtion omistaman kehitysrahoituslaitos Finnfundin kautta.

Laina- ja sijoitusmuotoisten finanssisijoitusten etu on se, että niihin käytetyt rahat palautuvat takaisin valtiolle korkojen tai sijoitustuottojen kera. Näin tämä rahoitusmuoto ei pitkällä aikavälillä kuluta valtion varoja, vaikka niillä saadaan aikaan merkittäviä ilmastovaikutuksia. Tämän rahoitusmuodon etu on myös sen mahdollisuus vivuttaa huomattava määrä lisärahoitusta yksityiseltä sektorilta. Lahjamuotoisen tuen etu on puolestaan se, että sillä voidaan tukea kaikkein haavoittuvimpia maita ja ihmisryhmiä suoraan. Usein investointien rinnalla kanavoidaan myös lahjamuotoista tukea, jolla kehitetään ilmaston kannalta parempia sijoituskohteita tai vahvistetaan esimerkiksi suurten investointien vastaanottajien valmiuksia toteuttaa hanketta liiketaloudellisesta, vastuullisuuden tai vaikuttavuuden näkökulmasta.

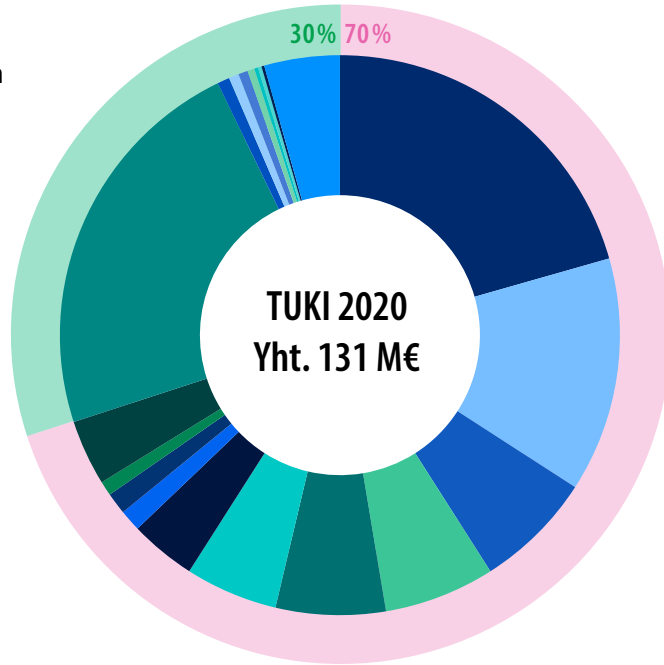
Vuoden 2020 ilmatorahoituksesta 59 % suuntautui ilmastonmuutoksen hillintää tukeviin toimiin ja 41 % ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. Laina- ja investointimuotoisella tuella on tehty erityisesti ilmastonmuutoksen hillintää tukevia investointeja, sillä ainakin nykyisellään lainat ja investoinnit sopivat luonteeltaan paremmin hillintätoimien rahoittamiseen. Tämä johtuu siitä, että hillintätoimet ovat usein kaupallisesti kannattavia hankkeita (esimerkiksi investoinnit uusiutuvaan energiaan, energiatehokkuuden parantaminen sekä investoinnit kestävään luonnonvarojen käyttöön), kun taas sopeutumista tukevat hankkeet (esimerkiksi tulvavallien rakentaminen) eivät perinteisesti ole suoraan tuoneet vastaavia liiketoimintamahdollisuuksia yrityksille. Sopeutumishankkeiden taloudellinen kannattavuus on kuitenkin paranemassa, ja kehitystyötä ja kokeiluja tehdään usealla taholla ympäri maailmaa.

Vuonna 2020 Suomen kansainvälinen ilmatorahoitus kanavoitui pääosin monenkeskisten rahoituskanavien kautta. Eniten rahaa kanavoitiin YK:n ilmastosopimusten alaisen Vihreän ilmatorahaston (GCF) kautta. Noin kolmasosa Suomen kansainvälisestä ilmatorahoituksesta kanavoitiin kehittyviin maihin kahdenvälisen rahoituskanavien kautta. Näistä ylivoimaisesti suurin oli kehitysrahoituslaitos Finnfund. Tutkimuslaitosten ja kansalaisjärjestöjen hankkeet ovat myös tärkeitä kahdenvälisiä rahoituskanavia.

Kuva 3. Suomen julkinen kansainvälinen ilmastorahoitus kehittyville maille 2020.

Kahdenväliset rahoituskanavat (30 % = 39,3 M€)

- Finnfund (29,9 M€)
- Metsätalous ja arvoketjujen kehittäminen -hanke Tansaniassa (0,9 M€)
- Vesihuolto-, sanitaatio- ja hygieniarahasto CWA II Etiopiassa (0,8 M€)
- Kaukolämmen vesivarainhoitohanke Nepalissa (0,7 M€)
- Tansanian yksityismetsätalousohjelma II (0,5 M€)
- Vietnamin hydrometeorologian laitoksen säähavaintolaite -hanke (0,3 M€)
- Katastrofikestävät yhteisöt -hanke Etiopiassa, Suomen Punainen Risti (0,3 M€)
- Ilmastokestävät yhteisöt -hanke Tansaniassa, Suomen Lähetysseura Ry (0,2 M€)
- Muut kahdenväliset (5,7 M€)

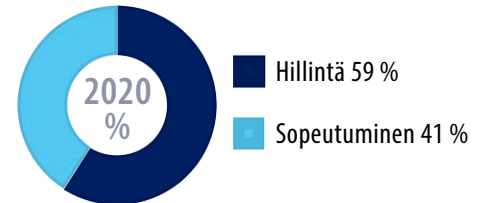

Monenkeskiset rahoituskanavat (70 % = 91,7 M€)

- Vihreä ilmastorahasto (GCF) (27,0 M€)
- Aasian kehityspankki (AsDB) (17,8 M€)
- Kansainvälinen kehitysjärjestö (IDA) (9,0 M€)
- Pohjoismaiden kehitysrahasto (NDF) (8,4 M€)
- Afrikan kehitysrahasto (AfDF) (8,3 M€)
- Vähiten kehittyneiden maiden rahasto (LDCF) (7,0 M€)
- Maailman ilmatieteen järjestö (WMO) (5,0 M€)
- Maailman ympäristörahasto (GEF) (1,6 M€)
- YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö (FAO) (1,6 M€)
- YK:n ympäristöohjelma (UNEP) (1,1 M€)
- Muut monenkeskiset (5,0 M€)

15

ULKOMINISTERIÖN JULKAISUJA 2022:2

Suomen kansainvälisellä ilmatorahoituksella saavutetaan tuloksia

Kuten usein kehityshankkeissa, on vaikea eritellä yhden nimenomaisen vuoden aikana saavutettuja tuloksia. Merkityksellisempää on tarkastella koko hankkeen tai sopimuskauden aikaisia saavutuksia, sillä tulokset näkyvät usein vuosien päästä. Siitäkin syystä pitkäjänteisyys ja ennustettavuus ilmatorahoituksessa on tärkeää. Tulosten raportoinnista kerrotaan lisää luvussa 6. Alla on muutamia esimerkkejä tuloksista, joita Suomen kansainvälisellä ilmatorahoituksella on saavutettu.

Suorien päästövähennysten eli ilmakehään päästämättä jääneiden kasvihuonekaasujen lisäksi tavoitellaan monen muunlaisia tuloksia. Esimerkiksi sään ennakkovaroitusjärjestelmiä kehittämällä voidaan pelastaa ihmishenkiä. Isoissa rahastoissa vaikuttamistavoite voi puolestaan olla se, että rahaston tuloskehikkoon saadaan määriteltyä Suomelle tärkeitä reuna-ehdoja esimerkiksi naisten ja tyttöjen asemaan tai oikeudenmukaiseen siirtymään liittyen tai että rahaston tulosohjaus paranee. Joissain hankkeissa tavoitteena voi olla infrastruktuurin rakentaminen. Kansalaisjärjestöhankkeessa yhteisöjen koulutus ja valmiuksien kehittäminen voivat olla päätavoitteena.

Kahdenvälisten ja alueellisten hankkeiden osalta hyvä esimerkki tuloksista on Afrikan energia- ja ympäristökumppanuus (EEP Africa), jonka kautta rahoitettavien, käynnissä olevien hankkeiden tuloksena 1,5 miljoonan ihmisen energiansaanti on parantunut ja on luotu 6 700 työpaikkaa. Lisäksi on vähennetty kasvihuonekaasupäästöjä ja edistetty naisten johtajuutta hankkeiden kautta rahoitettavissa yrityksissä.

Toisena hyvänä esimerkkinä tuloksista ovat Suomen valtion omistaman kehitysrahoitusyhtiö Finnfundin hankkeilla aikaansaadut päästövähennykset. Kaikista Finnfundin uusista sijoituksista yli puolet kohdistuu ilmastohankkeisiin. Esimerkiksi vuonna 2020 yhtiö omalla rahoitusosuudellaan satoi 240 000 tonnia kasvihuonekaasupäästöjä, ja Finnfundin sijoitusten osuuden avulla vältettiin 65 000 tonnia kasvihuonekaasupäästöjä. Vertailukohtana voi todeta, että nämä vuodessa aikaansaadut päästövähennykset vastaavat yli 60 000 auton vuoden kulutusta.²

Yhtenä tuloksena voidaan myös nostaa esiin se, miten laina- ja sijoitusmuotoisen finanssijoitusmäärärahan avulla on saatu liikkeelle yksityistä rahaa tärkeisiin ilmastoinvestointeihin kehittyvissä maissa. Esimerkiksi Suomen yhdessä Kansainvälisen sijoitusyhtiö IFC:n kanssa perustaman ilmatorahaston on laskettu vivuttavan yksityistä rahaa rahaston tekemiin uusiutuvan energian investointeihin yli kuusinkertaisen määrän rahaston omiin sijoituksiin nähden.

² Päästövähennysvertailu on tehty Yhdysvaltain ympäristövirasto EPA:n laskurilla ja vertailussa käytetään yhdysvaltalaisista dataa autojen kulutuksesta: <https://www.epa.gov/energy/greenhouse-gas-equivalencies-calculator>

Monenkeskisen järjestelmän kautta saavutetaan niin ikään merkittäviä ilmastotuloksia. Esimerkiksi kansainvälisen kehitysjärjestön (International Development Association, IDA) kautta, jota Suomi rahoittaa, lisättiin vuosina 2018–2020 uusiutuvan energian kapasiteettia 10,8 GW maailman kaikkein köyhimmissä maissa. Samalla aikavälillä Maailmanpankin toiminnan kautta vähennettiin köyhimmissä maissa noin 40 miljoonaa tonnia kasvihuonekaasupäästöjä (CO₂ekv) vuodessa.

Suomi tukee hiilen hinnoittelua kansainvälisesti

Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää rahoitusvirtojen ohjaamista vähäpäästöisiin ja ilmastokestäviin toimiin kaikkialla maailmassa. Kasvihuonekaasupäästöjen hinnoittelu (ns. hiilen hinnoittelu) on kustannustehokas ohjauskeino yritysten ja yhteiskuntien kannustamiseksi vähäpäästöiselle polulle. Euroopan unioni on hiilen hinnoittelun edelläkävijä – sen päästökauppajärjestelmä on maailman suurin vakiintunut päästöjen hinnoittelumalli. Osassa EU:n jäsenmaita on otettu lisäksi käyttöön kansallisia päästöveroja. Suomi asetti ensimmäisenä maailmassa hiiliveron jo vuonna 1990 ja on edistänyt pitkäjänteisesti hiilen hinnoittelua myös maailmalla vuosikymmenten ajan.

Suomi tukee hiilen hinnoittelua muun muassa Partnership for Market Implementation (PMI) -rahaston kautta. Rahasto pyrkii vauhdittamaan Pariisin sopimuksen toimeenpanoa tukemalla kehittyviä maita hiilen hinnoittelun suunnittelussa ja toimeenpanossa sekä edistämällä kansainvälistä kumppanuutta ja tiedonvaihtoa. Suomi rahoitti myös PMI:n edeltäjää, Partnership for Market Readiness -kumppanuusrahastoa (PMR), joka toimi vuosina 2011–2020. PMR:n tuella kehitettiin mm. päästökauppajärjestelmiä Kiinassa, Kazakstanissa, Kolumbiassa ja Meksikossa, päästöveroa Argentiinassa, Chilessä, Kolumbiassa, Meksikossa, Costa Ricassa, Etelä-Afrikassa ja Panamassa sekä päästökompensointijärjestelmiä Costa Ricassa, Etelä-Afrikassa ja Thaimaassa.

Kansalaisjärjestöjen hankkeilla on keskenään hyvin erilaisia ilmastoon liittyviä tavoitteita ja tuloksia. Esimerkiksi vuonna 2020 Lähetysseuran kehitysyhteistyöohjelmassa koulutettiin 1 600 naista käyttämään ilmastokestäviä viljelymenetelmiä Etiopiassa, kehitettiin yhteisöjen tietoisuutta luonnonkatastrofeihin varautumisesta Kambodzhassa sekä koulutettiin kylien johtoa ja yhteisömetsien hoitoryhmiä maankäyttö- ja metsälainsäädännöstä Laosissa. WWF:n ohjelmassa yhteensä 716 792 hehtaarin alue saatiin kestävänsä metsähoiton piiriin Aasiassa ja Itä-Afrikassa. Fidan ohjelmassa istutettiin yli puoli miljoonaa puuta ja maanviljelijöitä koulutettiin luonnonmukaisessa viljelyssä ja tuholaiistorjunnassa Itä-Afrikassa ja Aasiassa. Järjestöjen toimissa painottuu sen varmistaminen, että paikalliset yhteisöt hyötyvät ilmastotoimista.

Kuva 4. Kuivuutta Etiopiassa. Kuvaaja: OCHA, Charlotte Cans

Ilmastonmuutokseen sopeutumista tuetaan meteorologiyhteistyöllä

Meteorologia on yksi Suomen kehityspolitiikan tulosalueista, ja tuki meteorologiaosaamiselle on tärkeä osa Suomen sopeutumisrahoitusta, sillä Suomella on tarjottavanaan huippuluokan osaamista ja tuotteita. Meteorologiaklusteri on hyvä esimerkki julkisen ja yksityisen sektorin tuloksekkaasta yhteistyöstä, jota on tehty suunnitelmallisesti jo vuosikymmenten ajan.

Ilmatieteen laitos on tukenut yli 30 sisarorganisaatiotaan ympäri maailmaa sää- ja ilmastopalvelujen kehittämisessä instituutioiden välisen kehitysyhteistyön instrumentin (IKI) avulla. Vuonna 2021 Ilmatieteen laitoksen asiantuntijat ovat kouluttaneet Nepalin, Vietnamin, Sudanin, Kirgisian ja Tadžikistanin hydrometeorologian laitosten henkilöstöä. Vaisala on uudistamassa Etiopian säähavainnointi- ja -ennustejärjestelmää investointituki kehitysmaille -instrumentin (PIF) avulla. Näiden kuuden hankkeen avulla parantuneista sää- ja ennakkovaroituspalveluista hyötyy välillisesti lähes 300 miljoonaa ihmistä.

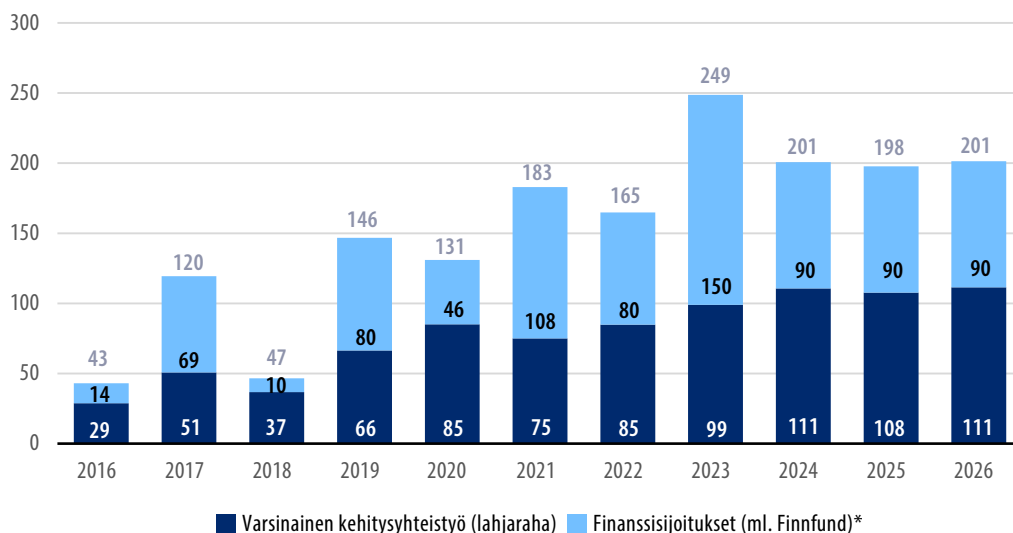
Suomi tukee ilmatoriskeihin liittyvien valmiuksien ja ennakkovaroituspalvelujen vahvistamista vähiten kehittyneissä maissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltioissa Climate Risk and Early Warning Systems (CREWS) -aloitteen kautta, jonka tavoitteena on merkittävästi vähentää katastrofikuolleisuutta vuoteen 2030 mennessä. Vuonna 2020 CREWS:n rahoituksella tuetuista ennakkovaroitus- ja vastejärjestelmistä Afganistanissa, Palaulla ja kuudessa Länsi-Afrikan maassa hyötyy yli 114 miljoonaa ihmistä.

Kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat arvokas yhteistyökumppani paikallisyhteisöjen tavoittamiseksi ja ennakoivan toiminnan kehittämiseksi. Esimerkiksi Suomen Punainen Risti ja Ilmatieteen laitos tekevät yhteistyötä ennakkovaroitusjärjestelmien kehittämiseksi kehittyvissä maissa.

3 Ilmastorahoituksen taso ja kohdentaminen vuosina 2022–2026

Nykyisen hallituskauden aikana Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus kasvaa selkeästi. Alla olevassa kuvassa on nähtävissä Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen taso vuosina 2016–2020 sekä sen suunniteltu, kasvava taso vuosille 2021–2026.

Kuva 5. Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen taso vuosina 2016–2026 (miljoonaa euroa).

Kansainvälinen ilmastorahoitus kasvaa hallituskaudella suunnittelulukujen valossa 93% edelliseen hallituskauteen verrattuna eli miltei kaksinkertaistuu. Vuosi 2023 tulee olemaan suunnittelulukujen valossa ilmastorahoituksen huippuvuosi; rahoituksen määrä nousee jopa 249 miljoonaan euroon³. Luku tilastoituu seuraavan hallituksen kaudelle. Tämän jälkeen kansainvälisen ilmastorahoituksen ennakoidaan jatkuvan n. 200 miljoonan

3 Tämä on suunnittelulukujen valossa tehty arvio. Luku saattaa vielä muuttua riippuen siitä, mitkä rahoituspäätökset tehdään v. 2023 ja miten ne tilastoituvat Suomen kansainväliseksi ilmastorahoitukseksi.

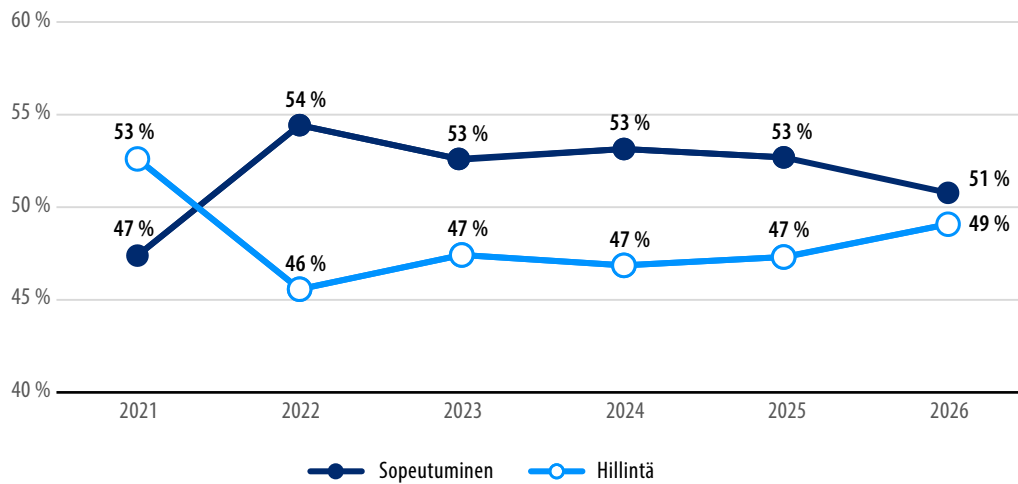
euron vuositasolla vuoteen 2026 saakka. Hallitus päättää ilmatorahoituksen tasosta ja tarkemmasta kohdennuksesta, joten seuraavalle hallituskaudelle yltävät luvut ovat suunnittelulukuja.

Suunnittelulukujen osalta on myös hyvä pitää mielessä, että vuosittaisten tasojen arviointiin etenkin finanssisijoitusten ja Finnfundin osalta sisältyy epävarmuuksia. Finanssisijoitusten osalta tilastoitava Suomen kansainvälinen ilmatorahoitusta riippuu paljon siitä, mille vuosille isot, pitkään neuvoteltujen investointien maksatukset ajoittuvat ja miten suuri määrä kustakin investointikohteesta tilastoituu ilmatorahoitukseksi⁴. Lähtökohtaisesti finanssisijoitusmäärärahaa on ollut käytössä vuosittain noin 130 miljoonaa euroa vuodesta 2017 lähtien. Vuodesta 2020 eteenpäin koko finanssisijoitusportfoliosta on pyritty ohjaamaan ilmastotarkoituksiin 75 prosenttia. Vaikka määrärahat ja ilmastotavoitteet pysyvät vuosittain samoina, ilmatorahoitukseksi tilastoituneiden finanssisijoitusten ja Finnfundin yhteenlasketun osuuden arvioidaan vaihtelevan vuosien 2020–2023 välillä 46 miljoonasta eurosta vuonna 2020 lähes 150 miljoonaan euroon vuonna 2023 maksatusten ajoittumisen ja sen mukaan, miten paljon minäkin vuonna tilastoituu ilmatorahoitukseksi.

Kuten kuvasta 5 näkyy, kehitysyhteistyön lahjamuotoisen tuen osuus on ollut merkittävä vuodesta 2019 alkaen. Suomen kansainvälisen ilmatorahoituksen merkittävä kasvu saadaan kuitenkin pitkälti aikaan lahjamuotoisen avun lisäksi finanssisijoitusmäärärahan ja Finnfundin sijoitusten avulla. Nykyisen hallituksen laatima kehityspoliittinen investointisuunnitelma vuosille 2020–2023 antaa selkeät suuntaviivat tälle kasvulle. Investointisuunnitelman mukaan finanssisijoitukset on tarkoitus kohdistaa erityisesti ilmastotoimiin (75 % määrärahasta) vuosina 2020–2023. Tämä näkyy yllä olevassa kuvassa selkeänä finanssisijoitusten ja Finnfundin osuuden kasvuna etenkin vuodesta 2021 lähtien. Suunnittelun pohjana on, että määräraha ja sen ilmastokohdennus säilyisivät samalla tasolla myös vuosina 2024–2026. Koska finanssisijoitusten neuvotteluprosessit kansainvälisiin rahastoihin ovat pitkiä, finanssisijoitusten lopullinen vuosittainen taso riippuu siitä, mille vuosille kertaluontoiset maksatukset ajoittuvat. Yllä olevassa kuviossa on näytetty niiden arvioitu keskimääräinen vuosittainen taso, joka saattaa vaihdella maksatusten ajoittumisen ja investointien tilastoitumisen mukaan.

4 Finnfundiin tehtävät sijoitukset ja muut laina- ja investointimuotoiset sijoitukset tilastoituvat Suomen kansainväliseksi ilmatorahoitukseksi hyvin eri tavoin. OECD:n ohjeistuksen ja Suomessa käytössä olevien tilastointimenetelmien mukaan esim. erilaisiin ilmastorahastoihin tehtävät sijoitukset tilastoidaan 100%:sti ilmatorahoitukseksi, kun taas Finnfundiin tehtävät pääomakorotukset tai yhtiölle myönnettävät lainat eivät tilastoidu myöntöhetkellä ilmatorahoitukseksi. Finnfundin osalta Suomen ilmatorahoitukseksi tilastoituvat yhtiön edelleen ilmastokohteisiin tekemät pääomasijoitukset niiden sijoitushetkellä. On kuitenkin huomioitavaa, että vain osa Finnfundin tekemistä sijoituksista on pääomasijoituksia. Finnfundin myöntämät lainat ovat markkinaehtoisia ja siksi ne eivät tilastoidu ODA:ksi tai Suomen ilmatorahoitukseksi, vaikka niillä voidaan saada aikaan aivan vastaavia kasvihuonekaasupäästövähennyksiä.

Kuva 6. Varsinaisen kehitysyhteistyörahnan (lahjumuotoinen tuki) jakautuminen sopeutumis- ja hillintärahoitukseen vuosina 2021–2026.

Suomen kansainvälisen ilmatorahoituksen avulla tullaan jatkossakin tukemaan sekä ilmastonmuutoksen hillintää että siihen sopeutumista. Karkeasti ottaen voidaan sanoa, että laina- ja sijoitusmuotoisella rahoituksella tuetaan jatkossakin ensisijaisesti ilmastonmuutoksen hillintää. Vastaavasti lahjumuotoista apua kohdistetaan erityisesti sopeutumisiin. Karkeasta jaosta huolimatta Suomi tukee hillintätoimia myös lahjumuotoisella avulla ja pyrkii mahdollisuuksien mukaan löytämään sopivia sopeutuspuolen sijoituskohteita laina- ja sijoitusmuotoiselle rahoitukselle. Suuren kokoluokan kaupallisia sopeutumishankkeita ei vielä kansainvälisesti ole juurikaan tarjolla, mutta haasteeseen etsitään ratkaisuja monella taholla.

Sopeutumisrahoituksen taso ja ennakoitavuus on noussut maailmanlaajuisesti isoksi teemaksi; sitä painottavat erityisesti vähiten kehittyneet maat. Suomi on liittynyt nk. **Champions Group on Adaptation Finance** -ryhmään. Ryhmän tavoite on parantaa sopeutumisrahoituksen laatua, määrää ja saatavuutta erityisesti vähiten kehittyneiden maiden ja pienten, kehittyvien saarivaltioiden osalta sekä omalla rahoituksellaan että globaalilla ilmatorahoituksella. Tarkoituksena on myös myötävaikuttaa sopeutumisrahoitukseen liittyviin ilmastoneuvotteluihin ja palauttaa luottamus neuvotteluosapuolten välille, mm. edistämällä vuoropuhelua maiden välillä.

Ulkoministeriössä on tehty pitkäjänteistä työtä sopeutumisrahoituksen kasvattamiseksi. Tavoitteena on tasapuolinen jakauma sopeutumis- ja hillintärahoituksen kesken lahjumuotoisen tuen osalta. Tämä toteutuukin hyvin, ja sopeutumisrahoituksen odotetaan jopa nousevan hieman hillintärahoitusta suuremmaksi vuodesta 2022 lähtien (kuva 6). Kokonaisrahoitusta katsottaessa finanssisijoitusten suuri osuus kallistaneekin jatkossakin tasapainon hillinnän puolelle.

Vahingot ja menetykset

Ilmastonmuutoksen aiheuttamat vahingot ja menetykset (“loss and damage”) saattavat pienten saarivaltioiden kohdalla tarkoittaa miltei koko bruttokansantuotteen pyyhkiytymistä pois yhden hirmumyrskyn seurauksena. Suomen rahoituksella panostetaan vahinkojen ja menetysten ennaltaehkäisyyn tukemalla kehittyvien maiden sää- ja ennakkovarointipalveluja (meteorologiaklusteri) sekä katastrofiriskien hallintaa. Sään ääri-ilmiöt aiheuttavat globaalisti arviolta 90 % kaikista luonnonkatastrofeista. Katastrofien aiheuttamat taloudelliset menetykset ovat kasvaneet merkittävästi, ja niiden yhteenlaskettu arvo on Maailman ilmatieteen järjestön mukaan lähes 140 miljardia dollaria vuodessa. Varautumisen on osoitettu olevan 5–15 kertaa halvempaa verrattuna katastrofien aiheuttamiin kustannuksiin. Ennalta varautumalla voidaan rajoittaa tuhojen laajuutta ja säästää ihmishenkiä. Suomi tukee YK:n katastrofiriskien vähentämisestä vastaavan toimiston (UNDRR) työtä. Lisäksi esimerkiksi meteorologian ja vesialan kehitysyhteistyöhankkeissa on katastrofiriskien vähentämistä tukevia toimia.

4 Ilmastorahoituksen kohdentamisessa käytettävät kanavat

Globaaliin ilmastotyöhön tarvitaan mukaan suuri joukko erilaisia toimijoita ja eri tason ratkaisuja aina ruohonjuuritasolta hallitusten väliseen yhteistyöhön asti. Tämän vuoksi Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus koostuu eri tyyppisten toimijoiden ja erilaisten lähestymistapojen rahoituksesta. Suomi edistää ilmastotoimia julkiselle sektorille, yrityksille, instituutioiden väliselle yhteistyölle ja kansalaisjärjestöille kohdennettavan rahoituksen avulla. Näistä jokaisella on hieman erilainen tarkoitus ja tavoitteet, jotka on kuvattu alla. Julkisen sektorin rahoitusta ilmastotoimiin kohdistetaan sekä kahdenvälisesti että monenkeskisten järjestöjen kautta. Suomen kansainvälisessä ilmastorahoituksessa korostuu jatkuvuus; kaikkien nykyisten rahoituskanavien on suunniteltu olevan käytössä myös tulevana vuosina.

Suomen kansainvälisessä ilmastorahoituksessa painottuvat monenkeskiset kanavat. Monenkeskisistä kanavista finanssisijoitusten kautta kansainvälisiin rahastoihin tehtävät investoinnit ja Maailmanlaajuinen ympäristörahoitus (GEF) keskittyvät hillintään, kun taas Vihreä ilmastorahasto (GCF) ja Pohjoismaiden kehitysrahasto (NDF) pyrkivät rahoituksen tasapainoiseen suuntaamiseen hillintään ja sopeutumiseen. Vähiten kehittyneiden maiden rahasto (LDCF), Climate Risk and Early Warning Systems -rahasto (CREWS) ja Sopeutumisasiirirahasto (AF) rahoittavat sopeutumista.

Osa rahoitusinstrumenteista toimii hakukierrosten kautta eli toimijat hakevat rahoitusta haluamilleen kehitysyhteistyötoimille. Näiden instrumenttien kohdalla ei voida ennakoida ilmastorahoituksen osuutta rahoitettavista hankkeista. Tällaisia instrumentteja ovat esimerkiksi hanke- ja ohjelmatuki kansalaisjärjestöille, erityisesti yrityksille suunnattu Finnpartnership-liikeyhteistyötuella, ulkoministeriön ja Business Finlandin yhteinen Developing Markets Platform sekä investointituki kehitysmailla (PIF). Kaikissa rahoitusinstrumenteissa arvioidaan ilmastokestävyyttä osana rahoituspäätöstä. Arvioinnin tavoitteena on lisätä yksityisen sektorin ratkaisuja kestävä kehityksen edistämiseksi.

Yksi tapa aktivoida yrityksiä ja muita toimijoita hakemaan rahoitusta ilmastomuutoksen hillintään ja sopeutumiseen liittyy on järjestää kohdennettuja teema-kohtaisia hakuja. Näitä pyritään järjestämään useamman instrumentin yhteishakuna, jolloin voidaan hyödyntää laajasti eri rahoitusmuotoja ja saavuttaa laajempi joukko toimijoita. Temaattisen rahoituksen avulla voitaisiin kytkeä monenlaisia toimijoita (yritykset,

järjestöt, kehityspankit, valtiolliset toimijat) löytämään yhdessä kokonaisvaltaisempia ratkaisuja. Malleja temaattisen rahoituksen järjestämisestä tutkitaan verrokkimailta ja selvitetään Suomen mahdollisuuksia luoda tämän tyyppistä keinovalikoimaa.

Julkinen sektori: Monenkeskiset järjestöt ja rahastot

YK-järjestöillä, kehitysrahoituslaitoksilla ja monenkeskisillä ilmastorahastoilla on merkittävä rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa. Suomi puolustaa monenkeskistä järjestelmää ja kansainvälistä oikeutta, tunnistaa monenkeskisen yhteistyön kautta saatavat merkittävät tulokset ja näkee siten tämän järjestelmän yhtenä keskeisimpänä toimijana ilmastotyössä. Tämän vuoksi iso osa Suomen kansainvälisestä ilmastorahoituksesta kohdennetaan monenkeskisten järjestöjen ja rahastojen kautta. Monenkeskisen yhteistyön vahvuutena on ilmastorahoituksen laajempi koordinaatio ja yhteinen, suurempi rahoituspohja, jolloin myös vaikuttavuuspotentiaali on suuri.

Suomi vaikuttaa järjestöjen ja rahastojen johtokunnissa siihen, että niiden toiminta on Pariisin sopimuksen tavoitteiden mukaista. Lisäksi vaikuttamistavoitteena monenkeskisissä rahastoissa on, että ne suunnittelevat ja rahoittavat ilmastohankkeita, jotka edistävät ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Suomi kiinnittää vaikuttamistyössä huomiota myös siihen, että rahastojen toiminta lisää ilmasto-oikeudenmukaisuutta. Kehitysrahoituslaitosten lisärahoituksissa Suomi on vaikuttanut siihen, että merkittävä osa rahoituksesta kohdistuu ilmastotoimiin. Esimerkiksi joulukuussa 2021 päättyneellä IDA-20-lisärahoituskierroksella sovittiin, että 35 % IDA-20-kierroksen rahoituksesta kohdistuu ilmastonmuutokseen ja siitä puolet ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. Vuonna 2020 sovittu Maatalouden kansainvälisen kehittämisrahaston (IFAD) 12. lisärahoituskierroksen ilmastorahoitusosuus oli 40 %. Afrikan kehityspankki (AfDB) on niin ikään sitoutunut siihen, että 40 % sen rahoituksesta kohdistuu ilmastonmuutokseen. NDF:n toimintaa kohdennettiin vuonna 2009 tukemaan köyhimpiä maita ilmastonmuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa, ja uuden strategian mukaan vuosina 2021–2025 NDF:n rahoituksesta vähintään 50 % kohdistuu hankkeisiin, jotka edistävät ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Suomi tukee kansainvälisten ilmastosopimusten osapuolena niiden alaisia, virallisia rahoitusmekanismeja, joiden kautta kehittyneet teollisuusmaat rahoittavat ilmastotoimia kehitysmaissa ilmastosopimusten tavoitteiden mukaisesti. Ilmastosopimusten virallisista rahoitusmekanismeista Suomi on rahoittanut Maailmanlaajuista ympäristörahastoa (Global Environment Facility, GEF), sen alaista Vähiten kehittyneiden maiden rahastoa (Least Developed Countries Fund, LDCF) ja Vihreää ilmastorahastoa (Green Climate Fund, GCF). Lisäksi Suomi tukee Pariisin sopimusta palvelevaa Sopeutumisrahastoa (Adaptation Fund, AF) ja rahoittaa Montrealin pöytäkirjan monenkeskistä otsonirahastoa (Multilateral Fund, MLF), jonka tarkoituksena on auttaa kehitysmaita siirtymään pois otsonikerrosta vahingoittavien aineiden käytöstä.

Kuva 7. Sääasemakoulutusta Vietnamissa. Kuvaaja: Ilmatieteen laitos

Lisäksi ilmastorahoituksella tuetaan muita monenkeskisiä erityisrahastoja, joilla on oma erityinen tarkoituksena. Näitä ovat sääilmiöiden ennakkovaroitusjärjestelmiä vähiten kehittyvissä maissa ja pienissä kehittyvissä saarivaltioissa tukeva Climate Risks and Early Warning Systems -aloite ja hiilen hinnoittelua kehittyvissä maissa tukeva Partnership for Market Implementation -rahasto. Monenkeskisten rahastojen kautta kanavoitava rahoitus on pääosin lahjamuotoista.

Suomi vaikuttaa siihen, että ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuutta tarkastellaan kokonaisuutena niin haasteiden kuin ratkaisujen (esimerkiksi ekosysteemiperustainen lähestymistapa tai luontopohjaiset ratkaisut) osalta. Suomen biodiversiteettirahoitus kanavoidaan ensisijaisesti Maailmanlaajuisen ympäristörahoitus GEF:n kautta, joka on YK:n biodiversiteettisopimuksen rahoitusmekanismi. Suomi pyrkii osana johtokuntatyöskentelyä vaikuttamaan myös siihen, että kansainvälisten järjestöjen hankinnoissa keskityttäisiin ilmasto- ja ympäristökriteerejä korostaviin laadullisiin, eikä yksinomaan hintakriteereihin.

Julkinen sektori: kahdenvälinen yhteistyö kumppanimaiden kanssa

Kahdenvälinen kehitysyhteistyö Suomen kumppanimaiden kanssa perustuu maiden omiin kehityssuunnitelmiin ja vuoropuheluun maiden kanssa. Lähes kaikki Suomen kumppanimaat kuuluvat vähiten kehittyneisiin maihin Afrikassa ja Aasiassa (least developed countries, LDC-maat). Monet niistä ovat niin sanottuja hauraita valtioita, jotka ovat tai ovat olleet vaarassa muuttua epävakaaiksi yhteiskunniksi.

Suomi panostaa kehitysyhteistyössä pitkäaikaisiin kumppanuuksiin ulkoministeriössä laadittujen maaohjelmien mukaisesti. Niissä määritellään Suomen kokonaisvaltaiset tavoitteet, tuettavat sektorit, tukimuodot, tulostavoitteet ja -mittarit. Tuettavia sektoreita valitaan yleensä kaksi tai kolme kumppanimaan prioriteettien ja Suomen erityisosaamisen mukaisesti sekä välttämällä päällekkäisyyksiä muiden avunantajien toiminnan kanssa. Lisäksi keskeisimmille kahdenvälisille kehitysyhteistyön kumppanimaille on laadittu maastrategiat, joissa määritellään Suomen kokonaisvaltaiset tavoitteet maassa.

Ilmastonmuutos välittyy ihmisille pääosin luonnonvarasektoreiden (ruokaturva, vesi, metsät ja energia) kautta, erityisesti hiilen ja hydrologisen kierron muutoksina. Luonnonvarojen kestävä käyttö, hoito ja suojelu ovat keskeinen keino vaikuttaa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Ulkoministeriön keinovalikoimassa kahdenvälinen yhteistyö luonnonvarasektoreilla on mahdollisuus tukea ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamista. Jatkossa tarkastellaan, voitaisiinko maaohjelmia ohjata aiempaakin kattavammin kytkemään luonnonvarasektorit kiinteäksi osaksi Suomen ilmasto- ja biodiversiteettipolitiikan toteuttamista kumppanimaissa.

Kahdenvälistä yhteistyötä tehdään hallitustenvälisen hankkeiden sekä monenkeskisten toimijoiden kanssa toteutettavien hankkeiden (ns. multi-bi-tuki) kautta. Instituutioiden välisen kehitysyhteistyön instrumentti (IKI) on yksi keino vahvistaa kehitysmaiden julkisen sektorin osaamista ilmastokysymyksissä. IKI-hankkeissa suomalaiset valtion virastot tai laitokset tekevät yhteistyötä kehittyvän maan vastaavan julkisen sektorin viraston tai laitoksen kanssa. Yhteistyön tavoitteena on vahvistaa näiden henkilöstön osaamista ja organisaatioiden toimintaa.

Nykyiset maaohjelmat ovat voimassa vuosille 2021–2024. Eniten yhteistyötä on opetussektorilla. Ilmasto- ja/tai luonnonvarasektorin yhteistyötä sisältyy Etiopian, Nepalin, Tansanian, Ukrainan sekä Keski-Aasian maaohjelmiin. Ilmastoyhteistyö on myös yksi Lähi-idän ja pohjoisen Afrikan strategian kehitysyhteistyön pääsektoreista. Lisäksi kaikessa kehitysyhteistyössä edistetään läpileikkaavina tavoitteina ilmastokestävää ja vähäpäästöistä kehitystä.

Osassa Suomen kumppanimaista tilanne on kohentunut niin paljon, että tuen määrää voidaan asteittain laskea ja keskittyä esimerkiksi jonkin tärkeän erityisosaamisen tarjoamiseen. Samalla on mahdollista lisätä kaupallista, investointi- sekä tutkimus- ja innovaatioyhteistyötä sekä muiden alojen kanssakäymistä. Tästä esimerkkinä on Vietnam, jonka kanssa Suomi on siirtynyt kehitysyhteistyöstä muihin yhteistyön muotoihin ilmastoratkaisujen tarjoamiseksi.

Rahoituksen lisäksi Suomi tekee maatasolla paljon vaikuttamistyötä. Yksi ilmasto vaikuttamisen tavoitteista on Valtiovarainministerien ilmastokoalition jäsenyyden edistäminen.

Valtiovarainministerien ilmastokoalitio (Coalition of Finance Ministers for Climate Action) pyrkii tuomaan ilmastonmuutoksen osaksi talouspolitiikan ja rahoitusratkaisujen suunnittelua. Yhteistyö perustuu niin sanottuihin Helsingin periaatteisiin. Tavoitteena on tuoda ilmastotoimiin mukaan valtiovarainministeriöiden panos ja talouspolitiikan välineet: verotus, budjetointi, rahoitus ja julkiset hankinnat. Valtiovarainministerien ilmastokoalitio perustettiin vuonna 2019 Suomen aloitteesta. Ilmastokoalitiossa on 68 jäsenmaata (tilanne helmikuussa 2022).

Yksityisen sektorin rooli ilmastotoimien edistäjänä

Yksityisellä sektorilla on merkittävä rooli ilmastotoimien edistäjänä kehittyvissä maissa niin uusien teknologioiden kehittäjänä, hankkeiden toteuttajana kuin rahoittajanakin. Yksityissektorin rooli on erityisen merkittävä etenkin ilmastonmuutoksen hillintäpuolella, jossa tarvitaan entistä paremmin skaalautuvia ja kaupallisesti kannattavia uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden ratkaisuja. Yksityisten investointien avulla voidaan edistää myös kasvihuonekaasupäästöjen sidontaa esimerkiksi kestävä metsätalouden avulla. Suomi tunnistaa yksityissektorin avainroolin ilmastonmuutoksen hillinnässä ja tarjoaa sen tukemiseksi erityyppisiä rahoitusmuotoja ja palveluita.

Yksi tärkeä tavoite Suomen kansainväliselle ilmastorahoitukselle on yksityisen sektorin rahoituksen liikkeelle saanti, jotta saadaan aikaan enemmän tuloksia kuin pelkällä julkisen sektorin rahoituksella. Laina- ja sijoitusmuotoinen finanssisijoitusmääräraha on osoittautunut yhdeksi avainkeinoksi houkuttelemaan mukaan yksityisiä sijoituksia tämän määrärahan avulla tuettuihin ilmastohankkeisiin. Samalla keskeistä on, että yksityisen sektorin innovaatioita, teknologiaa ja liiketoimintaosaamista tuodaan mukaan ratkaisemaan ilmastohaasteita. Edistämme etenkin suomalaisen yksityisen sektorin ratkaisujen saamista paremmin osaksi kansainvälisiä ilmastotoimia.

Maailmanlaajuisesti yksityissektorin rahoitusta on jo saatu houkuteltua mukaan investointeihin ja tavoitteena on jatkossa edistää yksityissektorin rahoituksen kasvua ilmastotavoitteisiin entistä enemmän myös Suomesta. Suomen ilmastomuutokseen kohdistuvaa investointimuotoista rahoitusta kanavoidaan yksityiselle sektorille Finnfundin ja erilaisten rahastojen avulla (esimerkiksi Maailmanpankkiryhmään kuuluvan Kansainvälisen sijoitusyhtiö IFC:n kanssa perustettu ilmastorahasto ja Aasian kehitys pankin alainen ADB Ventures -rahasto). Nämä toimijat tarjoavat yrityksille riskirahoitusta ja investointilainoja liiketaloudellisesti kannattaviin hankkeisiin kehitysmaissa. Niiden avulla kyetään rahoittamaan esimerkiksi suurempiakin uusiutuvan energian infrastruktuurihankkeita. Lisäksi pienimuotoisempaa innovaatio- ja liikekumppanuustukimuotoista tukea suomalaisten yritysten ilmastohankkeisiin tarjoavat esimerkiksi ulkoministeriö ja Business Finland. Tällaisen rahoituksen avulla voidaan valjastaa suomalaisten yritysten ja muiden toimijoiden innovaatioita ja osaamista osaksi kehittyvien maiden ilmastohaasteiden ratkaisua.

Puhuttaessa Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen kohdentumisesta ja verrattaessa toisaalta lahjamuotoisen, toisaalta investointi- ja lainamuotoisen rahoituksen käyttökohdennuksien eroja on tärkeää pitää mielessä, että eri tyyppisiä ilmastotoimia on strategisesti järkevää rahoittaa eri keinoin.

Ilmastomuutoksen hillintään tarvitaan suuria kaupallisesti toimivia hankkeita, esimerkiksi energiatehokkuutta edistäviä tai uusiutuvan energian hankkeita. Valtion ei ole kuitenkaan mielekästä rahoittaa yritysten rakentamia ja hallinnoimia tuulipuistoja tai aurinkovoimaloita lahjarahalla vaan investointimuotoisena, koska niiden tulee olla myös liiketoiminnallisesti kannattavia, jotta ne tuovat pysyviä päästövähennyksiä myös tulevana vuosina ja vuosikymmeninä.

Lahjamuotoista tukea voidaan joissain tapauksissa käyttää investointimuotoisen rahoituksen rinnalla esimerkiksi sopivien liiketaloudellisesti kannattavien ilmastohankkeiden löytämiseen ja kehittämiseen, jotta ne toteutuvat haastavissa oloissa ja ne täyttävät kaikki investoinneille asetettavat laatu-, vastuullisuus- ja vaikuttavuuskriteerit. Suomalaisille yrityksille voidaan myöntää pieneköjä lahjamuotoisia tukia niiden ilmastoon linkittyvien liiketoimintamahdollisuuksien selvittämiseksi kehittyvissä maissa (Finnpartnership-liikekumppanuustuki) ja suomalaisten ja paikallisten yritysten ilmastoratkaisuihin linkittyvän yhteiskehittelyn edistämiseksi (Business Finlandin ja ulkoministeriön yhteinen Developing Markets Platform –rahoitus). Mikäli nämä liiketoimintaideat osoittautuvat toimiviksi, voidaan niille tarjota jatkossa tilanteesta riippuen joko pääomitus tai lainarahaa esimerkiksi tarvittavan infrastruktuurin rakentamiseksi tai ratkaisujen skaalaamiseksi. Suomen rahoituksella tarjottavaa ns. rahoituspolun kehittämistä on tärkeä miettiä, jotta myös suomalaisten yritysten ilmastoratkaisut saadaan mahdollisimman hyvin globaaliin käyttöön.

Kansalaisjärjestöt ilmastotoimijoina

Ulkoministeriön tukemat suomalaiset kansalaisjärjestöt ja niiden paikalliset kumppanit ovat eturintamassa ihmisoikeuksien edistämisessä ja ilmastovaikuttamisessa. Ilmastonmuutos koettelee eniten jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä ja ryhmiä vaarantaen heidän perusoikeuksiaan. Kansalaisjärjestöt työskentelevät yhdessä paikallisten yhteisöjen kanssa varmistaakseen, että eniten vaarassa olevilla on tietoa ja työkaluja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja sen hillintään. Järjestöjen toimet ulottuvat muun muassa pienviljelijöiden ja paikallisviranomaisten valmiuksien rakentamisesta luonnonvarojen kestävä hallinnoinnin edistämiseen sekä normeihin ja lainsäädäntöön vaikuttamiseen.

Suomi kanavoi tukea myös ympäristöpuolustajille sekä kansallisten että kansainvälisten kansalaisjärjestöjen kautta. Ne keskittyvät ihmisoikeuksia, ympäristöä, maata, toimeentuloa ja kansalaisyhteiskunnan tilaa puolustavien henkilöiden tukemiseen vastaten myös haasteisiin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen tuomaan epävarmuuteen ja toimintaympäristöjen muutoksiin.

Lisäksi ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden kato sekä näihin liittyvät ihmisoikeusvaikutukset kytkeytyvät yhä läheisemmin kansalaisyhteiskunnan kapenevaan tilaan ja sen toimintaedellytysten haasteisiin. Suomalaiset kansalaisjärjestöt vahvistavat kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien kykyä vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon, jotta kaikki väestöryhmät voisivat aktiivisesti osallistua ilmastotoimien suunnitteluun, toimeenpanoon ja seurantaan.

Kansalaisjärjestöjen rooli ilmastotoimijoina

Kansalaisjärjestöillä on erityisosaamista eri sektoreilta sekä pitkäaikaisia kumppanuussuhteita kehittyvien maiden kansalaisyhteiskuntatoimijoihin, viranomaisiin ja yrityksiin. Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön yksi tärkeä lisäarvo on toiminnan kohdistuminen ruohonjuuritasolle paikallisiin yhteisöihin sekä sellaisille alueille, joilla muilla Suomen tukemilla kehitystoimijoilla tai -rahoittajilla ei ole toimintaa. Kansalaisjärjestöt määrittelevät itse toimintansa tavoitteet ja sektorit. Monen järjestön toiminnassa ilmastonmuutokseen sopeutuminen on keskeinen tavoite tai se on huomioitu läpileikkaavasti. Osa järjestöistä työskentelee myös ilmastonmuutoksen hillinnän ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen edistämiseksi. Hankkeet perustuvat paikallisyhteisöjen määrittämiin prioriteetteihin, ja toimintaan osallistuu ihmisiä eri väestöryhmistä, kuten naisia, nuoria, lapsia, etnisten vähemmistöjen edustajia ja vammaisia henkilöitä. Järjestöt tekevät myös laajasti vaikuttamistyötä ja viestintää niin kotimaassa kuin kohdealueilla lisäten tietoa ja ymmärrystä ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksista sekä vaikuttaen ilmastoon liittyvään lainsäädäntöön.

Ulkoministeriö tukee kehitysyhteistyötä tekeviä järjestöjä ja säätiöitä useilla eri tukimuodoilla, jotka soveltuvat erilaisten toimijoiden monipuoliseen toimintaan. Pääasialliset rahoitusinstrumentit suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ovat ohjelmatuki ja hanketuki sekä kotimaantyön osalta viestintä- ja globaalikasvatustuki ja toiminta-avustus YK-taustaisille järjestöille. Lisäksi ulkoministeriö tukee kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä (INGO) vaihtuvin temaattisin painotuksin.

5 Suomalaisen toimijoiden osallistumisen vahvistaminen

Suomella ja suomalaisilla toimijoilla on valtava määrä osaamista, ideoita, ratkaisuja ja toimintatapoja ilmastonmuutokseen liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi. Suomi on yksi maailman parhaista puhtaan teknologian innovaatiomaista. Suomalaisilla yrityksillä on vahvaa osaamista mm. kiertotaloudesta, kestävästä energiaratkaisuista ja digitaalisuudesta. Kansainvälistä kärkitason ilmasto-osaamista löytyy niin startup-yrityksistä, pienistä ja keskisuurista yrityksistä kuin suuryrityksistä. Suomalaisilla kansalaisjärjestöillä on pitkäaikaisen läsnäolonsa ja kokemuksensa kautta tietoa ilmastonmuutoksen konkreettisista vaikutuksista kehittyvien maiden ihmisten elämään sekä asiantuntemusta ja paikallisia kontakteja ilmastohaasteiden ratkaisemiseksi. Suomalaiset yliopistot ja tutkimuslaitokset vahvistavat kehittyvien maiden osaamista korkeakoulu- ja tutkimusyhteistyöllä. Suomalaiset valtion laitokset ja virastot tekevät yhteistyötä kehittyvien maiden valtiollisten toimijoiden kanssa näiden valmiuksien vahvistamiseksi.

Suomi tarjoaa rahoitusta eri toimijoiden ilmastoratkaisuille luvussa 4 esiteltyjen kehitysyhteistyön rahoituskanavien kautta. Suomen ilmastorahoituksen avulla voidaan tuoda esiin suomalaisten toimijoiden osaamista ja ratkaisuja myös kansainvälisesti, ja sitä kautta suomalaiset toimijat voivat saada referenssejä suurempiin kansainvälisiin hankkeisiin.

EU, kehityspankit, YK-järjestöt ja ilmastorahastot tarjoavat suomalaisille yrityksille ja niiden kumppaneille suuret ja kasvavat, joskin vielä alihyödynnetyt globaalit markkinat. Suomalaisen yritysten tulisikin olla etulinjassa tarjoamassa näille suurille kansainvälisille toimijoille erityisesti vihreän siirtymän ja digitalisaation ratkaisuja. Haasteeksi on usein koettu se, että tietoa mahdollisuuksista ei ole riittävästi saatavilla ja monet hankkeet ovat kokoluokaltaan niin suuria, että yksittäisten suomalaisten yritysten on vaikea tarjota niihin kokonaisvaltaisia ratkaisuja. Monet yritykset kokevat myös kehittyvien markkinoiden liiketoimintaympäristön vaikeudet ja riskit haasteena, etenkin jos niiden pitäisi toimia yksin ilman hyviä ja luotettavia yhteistyökumppaneita.

Kehittyvillä markkinoilla toimii varsin rajoitettu määrä suomalaisia yrityksiä. Näitä ovat käytännössä joukko suomalaisia kansainvälisiä yrityksiä sekä hyvin pienet alkuvaiheen yritykset. Etenkin vakiintuneemmat keskisuuret suomalaisyritykset puuttuvat kehittyviltä markkinoilta. Laajempi joukko suomalaisia yrityksiä tulee saada kiinnostumaan näistä

markkinoista ja niiden mukanaan tuomista liiketoimintamahdollisuuksista ja mahdollisuuksista edistää ilmastotoimia maailmanlaajuisesti.

Yhtenä ratkaisuna tähän haasteeseen voisi olla konsortiomaisen yhteistyön kehittäminen suomalaisten yritysten ja muiden toimijoiden kesken, jossa eri toimijat yhdistävät voimansa laajempien kokonaisvaltaisempien ratkaisujen luomiseksi. Konsortiomaisella yhteistyöllä voidaan tarjota yksittäisten innovaatioiden ja ratkaisujen sijaan kokonaisvaltaisempia ratkaisuja hillintään ja sopeutumiseen liittyviin ilmastohaasteisiin. Konsortiomaisessa yhteistyössä eri kokoiset ja yksittäisiä osaratkaisuja tarjoavat yritykset voisivat päästä paremmin käsiksi kehitysrahoituslaitosten, ilmastorahastojen ja kansainvälisten organisaatioiden rahoittamiin kokonaisratkaisuja edellyttämiin hankkeisiin. Konsortio voi esimerkiksi toteuttaa kohdemaan energiainfrastruktuurin siirtymän uusiutuvaan energiaan. Hyvien ja toimivien konsortioiden rakentamiseen tarvitaan hyvää suomalaisen yrityskehittämisen tarjoaman tuntemista, yritysten kiinnostusta tehdä yhteistyötä toisten yritysten (ositain myös kilpailijoidensa) kanssa, hyvin johdettuja hankkeita, joissa yhteistarjoama koostuu sekä yhteistyön jatkuvaa kehittämistä valtiohallinnon, Business Finlandin ja yritysten kesken.

Business Finland, ulkoministeriö ja muut Team Finland -toimijat tekevät työtä auttaakseen suomalaisia yrityksiä ja niiden ilmastoratkaisuja löytämään tiensä kehittyville markkinoille. Business Finland ja ulkoministeriö ovat yhdessä lanseeranneet Developing Markets Platform (DevPlat) -aloitteen tarjoamaan tietoa, neuvontaa, kontakteja ja innovaatorahoitusta, jotta suomalaisten yritysten olisi helpompi päästä käsiksi etenkin YK-organisaatioiden ja kehityspankkien hankkeiden (mukaan lukien ilmastohankkeet) liiketoimintamahdollisuuksiin. DevPlat rahoittaa myös suomalaisten ja kehitysmaiden yritysten yhteisiä innovaatiohankkeita. Osana tätä ohjelmaa ulkoministeriö ja Business Finland tiedottavat erityisesti Suomen rahoittamien rahastojen (myös ilmastorahastot) mahdollisuuksista suomalaiselle yrityskehittämälle. Business Finland myös pyrkii kokoamaan suomalaisten yritysten ja muiden toimijoiden konsortioita, joilla on paremmat edellytykset toteuttaa vaikuttavia hankkeita kehittyvillä markkinoilla. On tärkeää, että suomalaisia yrityksiä tukevan toiminnan kehittämistä jatketaan ja kehitetään sekä etenkin konsortioiden avulla tehtävään kokonaisratkaisun muodostamiseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Myös eri toimijoiden palveluita on tärkeä yhdenmukaistaa siten, että ne näyttäytyvät selkeänä kokonaisuutena yrityksille. Ylipäättään yritysten rahoituspolkua kehitetään niin, että suomalaisten yritysten innovaatiot ja ilmastoratkaisut saadaan mahdollisimman hyvin globaaleille markkinoille.

Ilmastorahoituksen avaamat mahdollisuudet yrityksille nostetaan esiin myös Suomen viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelmassa, jonka yhtenä tavoitteena on, että suomalaisyritykset hyödyntävät vähähiiliseen bio- ja kiertotalouteen liittyvät globaalit liiketoimintamahdollisuudet. Tärkeää on, että vientiyritykset hyödyntävät tehokkaammin kotimaisia ja

kansainvälisiä rahoituslähteitä ja että kansainvälistymispalveluja tarjoavat asiantuntijaorganisaatiot toimivat tavoitteellisemmin, vaikuttavammin ja asiakaslähtöisemmin yhteen.

Uusia mahdollisuuksia suomalaisillekin yrityksille tarjoaa EU:n vastikään hyväksytty globaali yhteyspolitiikkastrategia Global Gateway, joka yhdistää eri rahoitusmuodot EU:n sisältä, kehitysrahoituslaitoksilta ja yksityiseltä sektorilta. Strategialla tuetaan kestäviä ja luotettuja yhteyksiä, jotta voidaan vastata mm. ilmastonmuutosta ja ympäristönsuojelua koskeviin haasteisiin. Strategialla pyritään saamaan vuosina 2021–2027 aikaan maailmanlaajuisen elpymisen tueksi 300 miljardin euron investoinnit, joissa yhdistyvät sekä EU:n että kumppanimaiden edut. Global Gateway -hankkeita kehitetään ja toteutetaan Team Europe -aloitteiden avulla. Esimerkiksi Team Europe -digitalisaatiohankkeiden osalta Suomi on jo mukana Afrikan D4D Hubissa, jossa tavoitteena on käynnistää sellaisia infra- ja innovaatiohankkeita digitalisaatioon liittyen, joihin suomalaiset yritykset pääsevät mukaan. Jatkossa pyritään edistämään strategisempia hankkeita, joissa yhdistyvät digitalisaatio ja vihreä siirtymä, ja katsotaan entistä tarkemmin hankkeiden välisiä synergioita.

Suomen kiinnostavimmat kiertotalousyritykset

Kiertotalous vähentää luonnonvarojen käyttöä ja kasvihuonekaasupäästöjä. Sitra on listannut Suomen 41 kiinnostavinta kiertotalousyritystä. Lista osoittaa, että Suomessa on tapahtunut kiertotalouden kehitysloikka. Suomesta löytyy yrityksiä ja ratkaisuja, jotka ovat edelläkävijöitä myös kansainvälisesti. Joukossa on suuryrityksiä, kuten Neste, jonka pääasiassa jätteistä ja tähteistä valmistetut uusiutuvat tuotteet vähensivät kasvihuonekaasupäästöjä vuonna 2020 kymmenen miljoonaa tonnia. Konecranes puolestaan keskittyy tuotesuunnittelussa materiaali- ja energiatehokkuuteen, korjattavuuteen ja kestävyys. Fortum Battery Solutions kerää litiumakut takaisin käyttöön ja Gasum tuottaa biokaasua jätteestä.

Uudemmissa yrityksistä esimerkiksi Betolar korvaa sementin vähäpäästöisellä kiertotalouden vaihtoehdolla, jossa sivuvirrat nähdään uutena raaka-aineen lähteenä. Combi Works ottaa tehtaiden hukkapasiteetin hyötykäyttöön. Woody tuottaa kirkkaita muovipakkauksia puusta ja Spinnova tekee tekstiilikuitua sellusta ilman haitallisia kemikaaleja. ZenRoboticsin robotit lajittelevat jätettä tehokkaasti hyödyntäen tekoälyä. 3stepIT vuokraa puhelimia, tietokoneita ja tabletteja työpaikoille ja pitää huolta niiden uusiokäytöstä siten, että jopa 98 prosenttia laitteista kiertää uudelleen. Raision ostama Beanit korvaa lihatuotteita härkäpavulla, jolle on kysyntää maailmalla.

6 Ilmastorahoituksen tuloksellisuuden suunnittelu, seuranta, raportointi ja viestintä

Ulkoministeriön toiminnan ja talouden suunnittelu

Kunkin hallituskauden alussa luodaan poliittiset suuntaviivat kehitysyhteistyövarojen käytölle. Ne tarkentuvat talousarvioiden myötä vuosittain hallituskauden edetessä.

Ministeriön keskeisin tulosjohtamisen ja suunnittelun prosessi on toiminnan ja talouden suunnittelu (TTS), jonka yhteydessä ilmastorahoituksenkin kokonaisuus suunnitellaan. Kunkin vuoden talousarvioesitys pohjautuu TTS:n kautta asetettuihin tulostavoitteisiin ja strategisiin valintoihin. Ilmastorahoituksen avoimuutta on lisätty talousarvioesityksestä 2022 alkaen kirjaamalla arvioitu kokonaismäärä UM:n osuuteen.

Tuloksellisuuden seuranta

Kaiken kehitysyhteistyön tuloksellisuuden seurannassa on keskeistä se, miten rahoitettu ohjelma tai kumppani saavuttaa asetettuja tavoitteita. Tulosohtaus ja tulosten seuranta-käytännöt vaihtelevat käytettyjen rahoituskanavien asettamien reunaehtojen mukaan. Kanavasta riippumatta vastuuvirkahenkilö ja -tiimi vaikuttavat tulosohtauksen ja tulosten seurannan kehittämiseen sekä seuraavat saavutettuja tuloksia vuosiraporteista ja evaluointiraporteista. Kaiken kehitysyhteistyön tulostietoja arvioidaan eri näkökulmista ja organisaation eri tasoilla vuosittain. Arvioista saatavaa tietoa käytetään toimeenpanon ohjaamiseen ja kehittämiseen.

Monenkeskisten ilmastorahastojen kohdalla tulosohtaukseen ja tulosten seurantaan vaikutetaan johtokuntatyön kautta. Jo toimivissa ilmastorahastoissa, joita Suomi rahoittaa, vaikutetaan rahastojen tulosohtauksen ja -raportoinnin kehittämiseen (esimerkiksi Vihreä ilmastorahasto ja CREWS). Vaikuttamistavoitteet määritellään rahoituspäätöksen yhteydessä. Vaikuttamisen tuloksia seurataan vuosittain. Myös rahastojen yksittäisten alahankkeiden tuloksia käsitellään johtokuntakokouksissa. Uusissa, vasta käynnistettävissä rahastoissa, kuten hiilen hinnoitteluun keskittyvässä Partnership for Market Implementation

-rahastossa, vaikutetaan jo perustamisvaiheessa siihen, että rahastoon laaditaan vahva tulosohjausjärjestelmä ja tuloskehikko mittareineen.

Kehitysrahoituslaitoksissa tulosohjaukseen ja tulosten seurantaan vaikutetaan sekä johtokuntatyön että lisärahoitus- ja pääomankorotusneuvottelujen kautta. Finnfundin rooli merkittävänä suomalaisena ilmastorahoittajana kehittyvissä maissa kasvaa jatkuvasti. Yhtiö on asettanut itselleen tavoitteen tehdä miljardin euron edestä ilmastositouksia vuoteen 2030 mennessä, mikäli rahoitusta on saatavilla. Koska yhtiö on lähes kokonaan valtion omistama, ulkoministeriö asettaa omistajaohjauksen kautta tavoitteet Finnfundin toiminnalle. Finnfund raportoi tuloksistaan omistajaohjausmuistioon kirjattujen strategisten tulosindikaattoreiden mukaisesti. Yksi asetetuista tavoitteista on, että Finnfund kohdistaa yli 50 % uusien sijoituspäätösten arvosta ilmastohankkeisiin. Omistajaohjausmuistioon kirjattujen tavoitteiden lisäksi Finnfund raportoi toimintaansa soveltuvien kehityspolitiikan tulosindikaattorien mukaisesti ja yleisesti sijoitustoimintansa vaikuttavuudesta vuosiraportointinsa yhteydessä.

Kuva 8. Aurinkoenergiaa Hondurasissa. Kuvaaja: Finnfund

Kahdenvälisissä hankkeissa vaikutetaan jo hankesuunnitteluvaiheessa tavoitteiden asetteluun ja tuloskehikkoon. Seuranta tehdään puolivuotis- ja vuosiraporttien perusteella ja vuosisuunnitelmiin ja muuhun toimintaan vaikutetaan vuosittaisissa ohjausryhmän kokouksissa. Kahdenvälisissä hankkeissa toteutetaan myös seurantamatkoja. Kaikista hankkeista tehdään loppuevaluointi, pidempikestoisista ja suuremmista hankkeista lisäksi välievaluointi. Pienempiä hankkeita (esimerkiksi IKI-hankkeet) arvioidaan niiden toteutuksen aikana ns. itsearvioinnin kautta, ja niiden loppuevaluoinnit saatetaan toteuttaa osana temaattisia tai alueellisia evaluointeja.

Kansalaisjärjestöt seuraavat ja arvioivat toimintaansa sekä teettävät ulkopuolisia arvioita työstään säännöllisesti. Työtä seurataan ulkoministeriössä systemaattisesti, ja järjestöt raportoivat ministeriölle varainkäytöstään ja tuloksistaan vuosittain. Järjestöjen raportoidut tulokset ovat osana ministeriön tulos- ja vaikuttavuusraporttia eduskunnalle. Ulkoministeriö ja järjestöt tapaavat säännöllisesti ja käyvät aktiivista vuoropuhelua. Lisäksi järjestöt viestivät avoimesti työnsä sisällöstä, tuloksista ja vaikuttavuudesta sekä tuen käytöstä ja sen kohdentumisesta.

Ulkoministeriö on viime vuosina kehittänyt tiedolla johtamista. Kaikkien yhteistyömuotojen tuloksellisuutta seurataan ja analysoidaan vuosittain laadittavien eri tukimuotojen synteesiraporttien sekä painopisteanalysien pohjalta sekä vuosittain järjestettävässä tulospäivässä. Näiden pohjalta asetetaan strategisia tavoitteita, jotka huomioidaan toiminnan ja talouden suunnittelussa (TTS).

Raportointi

Ulkoministeriö raportoi Suomen kansainvälisestä ilmastorahoituksesta vuosittain EU:lle ja OECD:n kehitysapukomitea DAC:lle. YK:n ilmastopimuksen (UNFCCC) sihteeristölle raportoidaan kahden vuoden välein laadittavalla kaksivuotisraportilla sekä neljän vuoden välein laadittavalla maaraportilla.

Eduskunnalle annetaan kehityspolitiikan tulos- ja vaikuttavuusraportti joka neljäs vuosi eli vaalikausittain. Raporttiin sisältyy katsaus vaalikauden ilmastorahoituksen määrään, kohdentumiseen ja tuloksiin. Seuraava tulos- ja vaikuttavuusraportti julkaistaan vuonna 2022.

Tämän ilmastorahoituksen toimeenpanon suunnitelman toteutuksesta raportoidaan eduskunnalle vuosittain ilmastovuosikertomuksen yhteydessä vuodesta 2022 alkaen.

Kiitosta tarkasta raportoinnista

Suomen ilmastorahoitusraportointi tehdään OECD DAC:n ohjeistuksen mukaisesti, ns. Rio-markkerien avulla tehtävän tilastoinnin pohjalta. Nimitys Rio-markkerit viittaa 1992 Rio de Janeirossa solmittuihin YK:n ilmastonmuutossopimukseen (UNFCCC), biodiversiteettisopimukseen (CBD) ja aavikoitumissopimukseen (UNCCD), joiden osapuolena Suomi on sitoutunut rahoittamaan kehitysmaita niiden toimeenpanossa ja raportoimaan antamastaan tuesta.

Kun uusia rahoituskohteita kirjataan ulkoministeriön asiainhallintajärjestelmään, määritellään, edistääkö kyseinen toimi (interventio) edellä mainittuja sopimuksia päätavoitteena, merkittävänä osatavoitteena tai ei ollenkaan. Lisäksi ilmoitetaan, mikä prosenttiosuus interventiosta kohdistuu näiden tavoitteiden edistämiseen. Suomi arvioi nämä interventiokohtaisesti, osuuden selvittämisen pohjana toimivat intervention tuloskehikko ja budjetti. Päätavoitteen ohjeellisena osuutena voidaan pitää 50–100 %:a ja merkittävänä osatavoitteen ohjeellisena osuutena 10–50 %:a. Kunkin tavoitteen osuus voi olla 10–100 % niin, että yhteenlaskettuna 100 % ei ylity.

Monet maat käyttävät yksinkertaistettua menetelmää, jossa päätavoitteelle merkitään aina osuudeksi 100 % ja osatavoitteelle 40 %. Tämä saattaa kuitenkin johtaa ns. kaksoislaskentaan, jos hankkeella olisi esimerkiksi päätavoitteena ilmastonmuutoksen hillintä ja osatavoitteina siihen sopeutuminen sekä biodiversiteetin turvaaminen. Suomi jatkaa tarkkoihin prosenttiosuuksiin perustuvaa raportointiaan, josta se on saanut kansainvälisesti kiitosta.

Viestintä

Ulkoministeriö viestii ilmastodiplomatiasta ja -rahoituksesta säännöllisesti, jotta tehdyt toimet olisivat mahdollisimman läpinäkyviä. Viestinnän pääkanavana toimii ulkoministeriön um.fi-verkkosivusto, jossa julkaistaan ajankohtaisia uutisia ja tiedotteita ilmastoteemoista, jotka koskettavat ulkoministeriötä. Lisäksi ilmastoviestintää tehdään osana kehityspolitiikan tulostiedotusta. Tuloksellisuus on esillä kaikessa viestinnässä.

Joulukuussa 2021 julkaistiin avoin datasivusto openaid.fi, joka on ulkoministeriön tietopankki Suomen kehitysyhteistyöstä. Palvelu näyttää mihin, miten ja milloin Suomen kehitysyhteistyövaroja on käytetty. Openaid.fi lisää kehitysyhteistyön avoimuutta keräämällä

tietoa eri lähteistä ja yhdistämällä ne samaan palveluun. Tilastot kattavat ulkoministeriön lisäksi myös muiden julkisten tahojen kehitysyhteistyöksi laskettavat maksatukset. Vuoden 2022 OpenAid-jatkokehitystyössä tavoitteena on lisätä sivustolle myös edellisessä luvussa kuvattu yksityiskohtainen raportoitu ilmastorahoituskokonaisuus.

Verkkoviestinnän lisäksi ilmastosta viestitään medialle tiedotteita ja tiedotustilaisuuksia käyttäen. Media ja sidosryhmät saavat tietoa ilmastodiplomatiasta ja -rahoituksesta myös erilaisissa yleisötapahtumissa, joihin ulkoministeriö osallistuu tai joita ulkoministeriö järjestää.

Ulkoministeriö viestii ilmastodiplomatiasta ja -rahoituksesta myös sosiaalisessa mediassa ja osana erilaisia viestintäkampanjoita, jotka näkyvät sosiaalisen median alustoilla. Ulkoministeriö on myös mukana yleisötapahtumissa, joissa tehdään kansalaisviestintää ilmastosta.

Ilmastoviestintää tehdään myös globaalikasvatuksen kontekstissa. Tähän viestintään kuuluu mm. kouluille suunnattu Maailma2030.fi-verkkosivusto. Ulkoministeriö myös tutkii mahdollisuuksia olla mukana tuottamassa oppimateriaaleja (esim. pelit), jotka tukevat ilmastoviestintää. Ulkoministeriö tekee paljon viestintäyhteistyötä rahoittamiensa toimijoiden kanssa. Esimerkiksi globaalikasvatusta tekee iso joukko suomalaisia järjestöjä, joiden toiminta kattaa paljon UM:n omaa toimintaa laajemman yleisön. Kansainväliset järjestöt mainitsevat Suomen tuen omassa viestinnässään.

Ulkoministeriö viestii Suomen ilmastodiplomatiasta ja -rahoituksesta myös kansainvälisille yleisöille. Maakuvatyön materiaalituotannossa ilmasto on yksi päätemoista, ja ilmastotyöstä viestitään maakuvamedia This is Finlandissa, omalla Until We Act -alustalla sekä edustustoverkon kanavissa. Edustustot vastaavat maakuvallisesta ilmastoviestinnästä asemamaissaan, asemamaiden kielillä.

7 Suomen julkista ilmatorahoitusta ohjaavat sopimukset, linjaukset ja tuloksellisuus- ja laatuperiaatteet

Julkinen kansainvälinen ilmatorahitus kanavoidaan osana kehityspolitiikkaa, mutta se on myös osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä ilmastopolitiikkaa. Ilmatorahituksen suunnittelussa ja tavoitteenasetannassa huomioidaan näiden johdonmukaisuus ja vaikutus toisiinsa. Ulkoministeriössä on laadittu ilmastoulkopolitiikan toimintaohjelma, joka valtavirtaistaa ilmastonmuutoksen kaikkiin ministeriön politiikkoihin: ulko- ja turvallisuus-, kauppaa- ja kehityspolitiikkaan. Tämä onkin tärkeää, sillä ilmastonmuutoksen aiheuttamat riskit turvallisuudelle ovat lisääntyneet ja nousseet keskusteluun mm YK:n turvallisuusneuvostossa. Ilmastonmuutosta tarkastellaan entistä vahvemmin myös ihmisoikeuskysymyksenä.

YK-sopimukset ohjaavat ilmatorahoitusta

Ympäristö- ja ilmastopöimusten osapuolena Suomi on sitoutunut rahoittamaan sopimusten kehitysmaaosapuolten ilmastotoimia ja raporttoimaan rahoituksesta.

YK:n ilmastopöimuksen Kööpenhaminan osapuolikokouksessa vuonna 2009 Suomi sitoutui osana rahoittajamaita kollektiivisesti saamaan liikkeelle ilmatorahoitusta kehittyville maille eri lähteistä vuosittain 100 mrd USD vuoteen 2020 mennessä. Myöhemmin sitoumusta pidennettiin vuoteen 2025 saakka.

Glasgow'n ilmastokokouksessa marraskuussa 2021 sopeutumisrahoituksen tarve korostui enemmän kuin koskaan. Tieteen ja tosielämän valossa sopeutumistoimiin kohdistuvan rahoituksen tarve on kasvava. Glasgow'n ilmastokokouksessa rahoittajamaat sitoutuivat kollektiivisesti kaksinkertaistamaan sopeutumisrahoituksen määrän vuoteen 2025 mennessä vuoden 2019 tasoon nähden.

Ilmastorahoituksen tasoa ja kohdentamista ohjaavat useat kansainväliset sopimukset ja linjaukset, joista tärkeimpinä YK:n ilmastopuitesopimus, Pariisin sopimus ja kestävä kehityksen tavoitteet. Myös Marinin hallituksen ohjelma pohjautuu niihin. Hallitusohjelmassa todetaan, että julkinen ilmastorahoitus kasvaa verrattuna viime hallituskauteen ja rahoituksessa pyritään tasapainoon hillintä- ja sopeutumisrahoituksen kesken.

Ohjaavia dokumentteja ovat myös Pariisin julistus avun tehokkuudesta ja Addis Abeban toimintaohjelma kansainvälisen kehityksen rahoittamisesta. Lisäksi rahoitusta ohjaavat kansalliset kehityspoliittiset linjaukset, kuten kehityspoliitikan ylivaalikautinen selonteko, kehitysyhteistyön tulokartat ja läpileikkaavien tavoitteiden ohje sekä tavoite kohdentaa 0,2 % bruttokansantulosta köyhimmille kehitysmaille.

Rahoitusta ohjaavat myös kehitysyhteistyön laatua ja tuloksellisuutta määrittelevät periaatteet. Yhteistyön tulee perustua vastaanottajamaiden kehitys- ja/tai ilmastosuunnitelmiin, ja interventioiden valmistelun on oltava laajalti hyödynsaajia ja kansalaisyhteiskuntaa osallistavaa kansainvälisen ihmisoikeusnormiston ja kehitystavoitteiden mukaisesti. Tulokset voivat olla tarkoituksenmukaisia ja kestäviä vain, jos niillä on laaja paikallinen omistajuus.

Suomi on sitoutunut yhdessä muiden OECD:n kehitysapukomitean jäsenten kanssa linjaamaan kehitysyhteistyönsä Pariisin sopimuksen tavoitteiden mukaisesti ja noudattamaan avun tuloksellisuusperiaatteita. Näihin lukeutuvat maavetoisuus, tulosperustaisuus, molemminpuolinen tilivelvollisuus, läpinäkyvyys ja inklusiivinen kumppanuus.

Suomen ilmastorahoituksen eri rahoitusinstrumenteilla on myös omia linjausasiakirjojaan, kuten kehityspoliittinen investointisuunnitelma, jonka mukaan vuosina 2020–2023 vähintään 75 % finanssisijoitusmäärärahasta kohdennetaan ilmastotoimiin. Finnfundin omistajaohjausmuistioon kirjattu tavoite on, että Finnfundin uusista sijoituspäätöksistä yli 50 % kohdistuu ilmastohankkeisiin.

8 Johtopäätökset ja jatkoaskeleet

Suomen kansainvälinen ilmatorahoitus lähes kaksinkertaistuu kuluvan hallituskauden aikana edelliseen hallituskauteen verrattuna. Saavutetuista hyvistä konkreettisista tuloksista huolimatta parannettavaa on yhä. Suomen kansainvälistä ilmatorahoitusta kanavoidaan monen instrumentin ja kanavan kautta. Osa rahoituskanavista toimii kansainvälisten ilmastopimusten rahoitusmekanismeina, osa on havaittu hyviksi kehittyviin maihin suuntautuville sijoituksille. Ulkoministeriöllä on myös omia rahoitusinstrumentteja. Suomalaisilta toimijoilta saadun palautteen valossa tarkastellaan jatkossa mahdollisuuksia järjestää esimerkiksi temaattisia hakuja instrumenttilähtöisen rahoituksen sijaan. Temaattiseen hakuun voisivat osallistua erilaiset toimijat tutkimus-, kansalaisjärjestö- tai yksityisen sektorin kentältä, mikä voisi kasvattaa suomalaisten toimijoiden mahdollisuutta ratkaista ilmastohaasteita kehittyvissä maissa.

Suomalaisia toimijoita, erityisesti yrityksiä, toimii kehittyvien maiden markkinoilla vielä varsin vähän. Edellä on lueteltu joukko rahoitus- ja tukiohjelmia yksityisen sektorin toimijoille. Silti etenkin vakiintuneemmat keskisuuret suomalaisyritykset puuttuvat kehittyviltä markkinoilta. Laajempi joukko suomalaisia yrityksiä tulisi saada kiinnostumaan näistä markkinoista ja niiden mukanaan tuomista liiketoimintamahdollisuuksista ja mahdollisuuksista edistää ilmastotoimia maailmanlaajuisesti. Tämän osalta tarvitaan lisää yhteistä ajattelua kehittyville markkinoille pyrkivien suomalaisten toimijoiden, Business Finlandin ja ulkoministeriön kesken.

Lisäksi jatkossa on tehtävä aiempaa selkeämpiä linjauksia siitä, mitä asioita Suomi erityisesti haluaa edistää niin ilmastomuutoksen hillinnän kuin sopeutumisen suhteen, minkä tyyppinen rahoitus sopii parhaiten kulloiseenkin tarkoitukseen sekä miten ja mille maa-ryhmille minkäkin tyyppinen rahoitus tulisi kohdentaa. Esimerkiksi köyhimmät ja hauraimmat maat tarvitsevat erityisesti apua ilmastomuutokseen sopeutumisessa, kun taas suurimmat päästövähennykset saadaan aikaan keskitulotason maissa. Toisaalta taas köyhimmässä maissa tarvittaisiin valtavasti lisää energian tuotantoa.

Kansainvälisestä ilmatorahoituksesta puhuttaessa on syytä myös pitää mielessä, että rahoitusmuotojen valinta vaikuttaa Suomen raportoidun ilmatorahoituksen tasoon, sillä kaikenlainen ilmatorahoitus ei tilastoidu "kansainväliseksi ilmatorahoitukseksi" siten kuin se OECD:n kehitysapukomiteassa määritellään. Ulkoministeriön hallinnonalalla edistettiin esimerkiksi vuonna 2021 hiilineutraaliustavoitetta globaalisti yhteensä arviolta

noin 369 miljoonalla eurolla, josta kansainväliseksi ilmastorahoitukseksi arvioiden mukaan tilastoituu vain noin puolet eli 183 miljoona euroa. Osa Suomen investointi- ja lainamuotoisesta määrärahasta sekä Finnfundin investoinneista ei näy Suomen kansainvälisen ilmastorahoituksen tilastossa, vaikka se kohdistuisi yhtä lailla ilmastotoimiin, kuten uusiutuvan energian investointeihin.

Erilaisilla ilmastorahoitusmuodoilla on paikkansa ja on tärkeää, että ne valitaan tietoisesti. Niitä yhdistelemällä Suomi pystyy olemaan globaalisti kokoaan suurempi toimija ilmastorahoituksen saralla. Tälle työlle on selkeä tarve ja sen edistämiseksi tarvitaan suomalaisten toimijoiden laajaa joukkoa myös tulevina vuosina.

Kuva 9. Tulvatuhoja Mosambikissa. Kuvaaja: European Union, Christian Jepsen

Viitteet

Adaptation Fund (AF), Sopeutumisrahasto <https://www.adaptation-fund.org/>

African Development Bank Group (AfDB), Afrikan kehityspankkiryhmä
<https://www.afdb.org/en> (englanniksi, ranskaksi, portugaliksi)

Afrikan energia- ja ympäristökumppanuus (EEP Africa)
<https://eepafrica.org/> (englanniksi)

Champions Group on Adaptation Finance, uutinen lanseerauksesta
<https://www.iied.org/new-champions-group-adaptation-finance-launched-amid-call-accelerate-adaptation-finance> (englanniksi)

Climate Risks and Early Warning Systems (CREWS), ilmatoriskeihin liittyvien valmiuksia ja ennakkovaroituspalveluja vahvistava aloite <https://www.crews-initiative.org/en> (englanniksi)

Developing Markets Platform
<https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/ohjelmat/developing-markets-platform>

Digital for Development (D4D) Hub, EU:n globaalin digitaalisen yhteistyön alusta
<https://d4dhub.eu/> (englanniksi ja ranskaksi)

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma, 55-valmiuspaketti
<https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/green-deal/eu-plan-for-a-green-transition/>

Finnfundin ilmasto- ja energialinjaus
<https://www.finnfund.fi/uutiset/uusi-ilmasto-ja-energialinjaus-ohjaa-finnfundin-ilmastotekoja/>

Global Environment Facility (GEF), Maailmanlaajuinen ympäristörahoitus
<https://www.thegef.org/>

Global Gateway, EU:n globaali yhteyspolitiikkastrategia
https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/global-gateway_en (englanniksi)

Green Climate Fund (GCF), Vihreä ilmatorahasto
<https://www.greenclimate.fund/>

Hallituksen neuvottelut vuoden 2022 talousarvioesityksestä – Hallituksen neuvottelussa hyväksytyt ilmastokirjaukset 9.9.2021
<https://vnk.fi/documents/10616/90558267/Hiilineutraaliuden+saavuttaminen.pdf/246c7de1-1794-2a02-20fa-4da158f40b44?t=1631187568994>

Finland-IFC Blended Finance for Climate Program, Suomen ja Kansainvälisen sijoitusyhtiö IFC:n ilmatorahasto
https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/bf/focus-areas/bf-climate/finland (englanniksi)

International Development Association (IDA), Maailmanpankkiryhmän kansainvälinen kehitysjärjestö
<https://ida.worldbank.org/en/ida>

International Fund for Agricultural Development (IFAD), Maatalouden kansainvälinen kehittämisrahasto

<https://www.ifad.org/en/>

Kehityspoliittinen investointisuunnitelma 2020–2023

<https://um.fi/documents/35732/0/kehityspoliittinen-investointisuunnitelma-2020-2030.pdf/d60963be-89c4-465e-37b0-61648a5e9ad5?t=1573828652673>

Least Developed Countries Fund (LDCF), Vähiten kehittyneiden maiden rahasto

<https://www.thegef.org/what-we-do/topics/least-developed-countries-fund-ldcf>

Multilateral Fund (MLF), Montrealin pöytäkirjan monenkeskinen otsonirahasto

<http://www.multilateralfund.org/>

Nordic Development Fund (NDF), Pohjoismaiden kehitysrahasto

<https://www.ndf.int/> (englanniksi)

OpenAid.fi – Kehitysyhteistyön tietopankki

<https://openaid.fi/fi/>

Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta, pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019

<https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma>

Partnership for Market Implementation (PMI), hiilen hinnoittelua tukeva rahasto

<https://pmiclimate.org/> (englanniksi)

Partnership for Market Readiness (PMR), PMI:n edeltäjä

<https://www.thepmr.org/> (englanniksi)

Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus – Ohjaus ja tuloksellisuus, Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 6/2021

<https://www.vtv.fi/julkaisut/suomen-kansainvalinen-ilmastorahoitus-ohjaus-ja-tuloksellisuus/>

Suomen kansainvälinen ilmastorahoitus tarvitsee selkeän suunnan – Kehityspoliittisen toimikunnan analyysi, tammikuu 2022

<https://www.kehityspoliittinetoimikunta.fi/toiminta/suomen-kansainvalinen-ilmastorahoitus-tarvitsee-selkean-suunnan-kehityspoliittisen-toimikunnan-analyysi>

Suomen kehityspolitiikan tavoitteet ja periaatteet

<https://um.fi/suomen-kehityspolitiikan-tavoitteet-ja-periaatteet>

Suomen kehitysyhteistyön kahdenväliset kumppanimaat

<https://um.fi/kehitysyhteistyon-kahdenväliset-kumppanimaat>

This is Finland, Suomea monella kielellä esittelevä maakuva-media

<https://finland.fi/> (englanniksi, kiinaksi, saksaksi, espanjaksi, ranskaksi, portugaliksi, venäjäksi, arabiaksi)

UM:n globaalikasvatusaineisto kouluille

<https://maailma2030.fi/>

Until We Act, viestintäalusta Suomen ilmastotyöstä

<https://untilweact.fi/> (englanniksi)

Valtiovarainministerien ilmastokoalitio

<https://www.financeministersforclimate.org/> (englanniksi)

Viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelma

<https://tem.fi/viennin-ja-kansainvalisen-kasvun-ohjelma>

**Ulkoministeriön
julkaisuja**

2022:2

ISSN PDF 2737-0844
ISBN PDF 978-952-281-361-9